

ŘÍJEN 1910.

ČÍSLO 8.

Dr. JOS. KRATOCHVIL.

Filosofo Seneky rozprava o blaženém životě.

(Pokračování.)

Hlava XI.

1. Pravím-li, že ničeho nečiním pro rozkoš, mluvím o takovém mudrci, jemuž jedině rozkoš připouštíš. Nikdy však nenazývám moudrým toho, nad nímž něco ještě jest, tím méně rozkoš: vždyť jí zaujat, kterak bude odporovati námaze a nebezpečí, nouzi a tolika obavám v lidském životě? Kterak snese pohled na smrt, kterak bolesti vydrží? Kterak bouře světa a davy nejurputilejších nepřátel, když přemoci se dáva tak slabým protivníkem? Co mu rozkoš poradí to hned činí Ahle! nevidíš, jak mnoho mu toho poradí?

2. „Ničeho špatného nebude moci raditi“, namítneš mi, „ana se cností jest spojena“. Nevidíš již zase, jaké by to bylo dobro nejvyšší, jež by potřebovalo strážce, aby dobrem bylo? Ale cnost, kterak by řídila rozkoš, kterou následuje, když následovati jest vlastnost toho, jenž poslouchá, říditi toho, jenž vládne? Do zadu stavíte to, co vládne. Výtečný ovšem úkol má u vás cnost, aby totiž napřed okoušela rozkoši.

3. Ale ukáže se zda u těch, již tak hanebně s cností jednají, ještě existuje cnost, která nemůže přece míti toho jména, ustoupila-li ze svého místa: ostatně, na němž hlavně záleží, ukáži Ti přemnohé, rozkošemi posedlé, na něž štěstěna všecky své dary vylila, a nutně uznáš, že jsou to lidé špatní.

4. Pohleď na Momentana a Apicia, kteří jak sami říkají, všecky dary světů i moří shánějí a na stole svém rozpoznávají zvířenu všech druhů. Viz je, kterak na růžovém loži očekávají svou kuchyň, svoje uši pasou na zvucích zpěvu, oči na divadlech, svoji chuť dráždí vůní jídel. Jemnými a mírnými obklady veškero tělo jejich se ovíjí a by též nos měl svůj díl, rozličnými vůněmi napouští se místo ono, kde rozkošnictví se obětuje. O těchto musíš přece přiznati, že žijí v rozkoších. Nebude jim však dobře, ježto z dobra se neradují.

Hlava XII.

1. „Ovšem nebude jim dobře“ odpoví se mi „ježto mnohé věci se k tomu přidruží, jež popletou jejich mysl, a poněvadž znepokojí ducha mínění si protivná“. To připouštím. Ale přes to onino pošetilci pocífuji velké rozkoše, byf i jinak soudili a výčítkám svědomí byli vydáni, a to tak, že nutno při-

pustiti, že zrovna tak daleko vzdálení jsou ode všeho tíživého jako od dobré mysli. Nejčastěji se přihází, že šílí veselým šílenstvím a zuří ve smíchu.

2. Radosti moudrých naproti tomu jsou tlumené, skromné, ba téměř mdlé, potlačené a na venek sotva znatelné; neboť přicházejí bez úsilného hledání a když i nehledané přicházejí jsou ve vážnosti sice, ale nepřijímají se s upřílišenou radostí. V život zajisté se vměšují, jako hra a žert ve věci vážné.

3. Přestaňme tedy spojovati věci k sobě nenáležící a ke cnosti družiti rozkoš; vždyť takovým nesprávným jednáním lichotíme jen právě těm nejhorším lidem. Hle, kdosi plně rozkošim oddaný, jenž stále se potácí jako opilec, an se domnívá, ježto stále v rozkoších žije, že také cnostně žije. Slyšíváť přece, že rozkoš od cnosti nemožno oddělití, proto příkládá také svým pokleskům moudrost a veřejně se chlubí tím, co vlastně skrývá by měl.

4. Není to tedy Epikur, který je k rozkošnictví pudí, nýbrž oni sami rozkošnictví oddaní poklesky své ve filosofii ukrývají a spěchají tam, kde slyší chváliti rozkoš. A naprosto si necení oné rozkoše Epikurovy — o tom jsem věru pevně přesvědčen — která jest tak střízlivá a suchá, avšak oni na jméno se pouze odvolávají hledajíce pro svoje choutky nějaké obhájení a zakrytí.

5. Tak pozbývají i to jediné dobro, jež měli ve stálých špatnostech: totiž stud před hříchem. Chválí zajisté to, zač by se jindy červenali, a hříchem se honosí. Proto také nemůže se mládež ani vzmužiti, když čestný titul se přidává hanebné ochablosti: To jest právě důvod, proč tak záhubná jest ona chvála rozkoše. Čestné totiž předpisy skryjí se uvnitř, na venek však se ukáže jen to, co svádí.

Hlava XIII.

1. Takového jsem mínění, že směle mohu říci, — byť nevhod svým stoupencům¹⁾ — že předpisy Epikurovy jsou svaté a správné, ba blíže-li přihlédneš, i přísné: vždyť ona rozkoš jest v celku malá a nepatrná. A totéž co my pokládáme za pravidlo cnosti, pokládá Epikur za pravidlo rozkoše: Poroučíť, aby se řídila dle přírody, to pak jest věru nepatrné, co stačí přírodě.

2. Co tedy? Každý, kdo nazývá lenivou zahálčivost a požitky hrdla a těla štěstím, dobrého zástupce hledá pro špatnou věc. Když pak až tam dospěl, veden lichotným slovem, následuje rozkoš, ne o které se mluví, nýbrž kterou si sám připravil a když počal se domnívati, že jeho chyby souhlasí s předpisy, hoví jim ne již bázlivě ani tajně, nýbrž rozkošni již otevřeně a se vztyčenou hlavou. Proto také nemohu nazývati sektu epikurejskou, jak činí přemnozí z našich stoupenců, učitelkou špatností, nýbrž tvrdím, že má jen špatnou pověst a že neprávem jest vykřičená.

3. Kdo může to věděti, kdyby nebyl plně zasvěcen. Domněnka způsobuje pověst a popouzí ke špatné naději. Jest to zrovna tak, jako kdyby statečný muž oděl se v ženský šat. Ač jsi statečný, nemůžeš se ukázati, tělu svému

¹⁾ popularibus slovně by značilo krajanům. V našem textu jest to však obrazné rčení pro stoupence filosofie stoické, kterou hlásá také Seneka.

nemůžeš dáti ceny, když v ruce máš bubének¹⁾): vyvol tedy čestný název a nápis duši vybízející, aby ihned vady vypudila. Kdo ke cnosti se přidal, ukazuje vznešenou mysl, kdo však rozkošnictví hoví, jest beznervý, zesláblý, nemůžný a blízek hanby, leč by snad někdo mu rozlišil rozkoše, aby věděl, co z nich zůstává v mezích přirozené touhy, co do propasti se řítí a cíle nedochází a co tím je nenasytnější, čím více se sytí.

5. Nuže cnost v předu krácej, pak bezpečný bude každý krok. Přílišná rozkoš jest škodlivá, při cnosti však netřeba se obávatí upřílišení, ježto již sama v sobě chová míru. Není dobrým co nedovede snéstí svoji velikost. Máš rozumovou přirozenost, co tedy lépe ti ji projeví než rozum? A líbí-li se ti tato společnost, zamlouvá-li se ti kráčetí touto cestou k blaženosti, rozkoš budiž ti jen průvodcem a jako stín kolem těla poletuj. Cnost, to nejvyšší ze všeho, připojiti k rozkoši jako služku, ukazovalo by na duši, která nezná vyšších cílů.

Hlava XIV.

1. První vždy krácej cnost, ona nechť třímá prapor: vždyť i při tom budeme míti rozkoš, ale budeme jejími pány a vládci. Někdy se necháme uprositi, nikdy však přinutiti. — Ti však, kdož rozkoši přednost dali, obou budou postrádati, neboť ztratí cnost. Ostatně ani rozkoše vskutku nemají, nýbrž rozkoš má je. Vždyť nedostatkem jejím trýznění jsou, nadbytkem pak škrceni. Ubozí, nemají-li jí, ubozší, jsou-li jí zasypáni. Jsouf jako plavci na moří plném písčín, kteří brzy na písku uvážnou, brzy zmítání jsou dravou vlnou.

2. Přihází se to z přílišné dychtivosti a slepé lásky. Neboť kdo špatné místo dobrého si přeje, pro toho nebezpečné jest dosažení přání. Jako dravá zvířata lovíme s nebezpečím a námahou a když jsme je již i ulovili, chování jejich není bez nebezpečí, když často rozsápou své pány: tak také ti, kdož veliké rozkoše mají, ve velké zlo upadli a to právě, co ulovili, je samé spoutalo. Čím větší a hojnější jsou rozkoše, tím menší jest člověk a tím většího množství otrokem ten, koho dav šťastným nazývá.

3. Zůstaňme v tomto obrazném podobenství. Jako lovec, který vyhledává brlohy dravců a velkou váhu klade na to, do lečky chytati dravce a psy široký obklíčiti hvozď, aby jejich stopy sledoval, na věci důležitější zapomíná a mnohé povinnosti zanedbává: tak také ten, kdo za rozkoši jen se pachtí, vše odkládá, jedinou svobodu svou ztrácí a břichu ji obětuje. Nekupujef si rozkoše, ale sám rozkoši se prodává.

Hlava XV.

1. „Co však překází“, zeptá se mne někdo, „aby cnost i rozkoši v jedno byly spojeny a tak vytvořeno nejvyšší dobro, aby totéž bylo čestné i příjemné“? Poněvadž částí cnosti nemůže býti leč zase cnost, nejvyšší pak dobro nemělo by své čistoty, kdyby něco jiného na sobě zpozorovalo než lepšího.

¹⁾ tympa num je ruční bubínek, na nějž bubnovali o slavnostech Cybeliných mužství zbavení kněží, kteří nosili také ženský šat. Bubínkem naznačuje se tedy přeneseně nemůžnost a změkčilost. F. Vergil, Aeneis IX.

2. Vždyť ani radost, jež ze cnosti vychází, ač dobrá jest, není částkou dobra absolutního, stejně jako nejsou součástkami veselost a spokojenost, ač vznikají z příčin nejkrásnějších. Jsou to ovšem dobra, ale dobra vycházející z dobra nejvyššího, nikoli však tvořící je.

3. Kdo však cnost a rozkoš dohromady spojuje a to ještě nestejným dílem, otupuje nepevností jednoho dobra životní sílu druhého a přivádí svobodu, jež jen tehdy nepřemožitelnou se jeví, když nezná nic cennějšího, do otroctví. Neboť ona pocifuje — což jest právě největší otroctví — potřebu štěstí! Následek pak toho jest život bázlivý, podezřívavý, nejistý a úpadku se strachující. Jednotlivé okamžiky jsou plny úzkosti.

4. Tak neposkytuješ cnosti pevného a neochvějného základu, nýbrž necháváš ji státi na místě vratkém. Co pak jest vratčejšího než očekávání náhod a měnnost tělesného stavu a věcí na tělo působících? Jak možno tak líbiti se Bohu a s klidem přijímati vše, cokoliv se přihodí, nestěžovati si na osud a v nejlepší si vyložiti jeho případy, když v srdci si bereme každý záchvěv rozkoše nebo bolesti? Nikdo zajisté nemůže býti dobrým strážcem a obráncem přátel, dává-li se rozkoši ovládnouti.

5. Tak vysoko tedy musí nejvyšší dobro vystoupiti, aby žádnou silou nemohlo býti strženo; kam by neměla přístup ani bolest ani naděje ani bázeň aniž vůbec něco, čím by nejvyšší dobro v právu svém bylo zeslabeno. Tak vysoko však vystoupiti může jedině cnost, v jejím průvodu toliko možno vrcholku onoho dosáhnouti. Ona pevně bude státi a snese vše, cokoliv by se přihodilo, nejen trpělivě, nýbrž i s chutí, a každou těžkost pokládati bude za nutný zákon přírody. A jako dobrý vojin snáší rány, počítá své jizvy a proboden střelami ve smrti ještě miluje toho, pro nějž klesá, svého vojevůdce totiž: tak také v myslí bude míti dřevní ono přikázání: následuj Boha.

6. Kdo však nařiká, stěžuje, si a sténá, násilím jen přinucuje se ke konání rozkazů a přes to, byť nevolky, nucen jest vykonati, co rozkázáno. Jaké pak bláznovství nechati se spíše vléci než jíti dobrovolně? Tak jako vskutku hloupost a nevědomost vlastního postavení jest bol nad tím, co tvrdšího tě stihne, stejně hloupé jest podivovati se a s nechutí snášeti to, co stejně dobrým i zlým se přihází: totiž nemoci, úmrtí, úrazy a vůbec vše ostatní, co život lidský sebou nese.

7. Co trpěti musíme ze stávajícího zařízení světového, že sneseme, co smrtelný život přináší, a že nedáme se otrásti tím, čemu vyhnouti se není v naší moci. V takovém království jsme se narodili, Boha poslouchali, toť pravá svoboda.

Hlava XVI.

1. Ve cnosti tedy spočívá pravé štěstí. Jakou radu ti dává cnost? Nepovažuj nic za dobré neb za zlé, co ani cnost ani špatnost nepřivodila. Buď neochvějný i vůči zlu, třeba z dobra vycházejícímu, abys tak, pokud to možno Bohu se připodobňoval.

2. Co vyzískáš tímto bojem? Věci obrovské a bohorovné. Ničím nebudeš přinucován, nikoho nebudeš potřebovati, svoboden budeš, bezpečen a beze

škody. O nic nepokusíš se marně, v ničem nenalezneš překážky. Vše dle přání se ti podaří, nic nepříjemného tě nepotká, nic proti tvému očekávání a chtění.

3. Stačí tedy úplně cnost k blaženému životu? Dokonalá a božská, jak by nestačila, ba přímo nepředčila? Co může zajisté ještě chyběti tomu, kdo povýšen jest nad všechna přání? Čeho potřebuje ze zevnějšíka onen, kdo všechno své jmění v nitru svém shromáždil? Ovšem i tomu, kdo po cnosti se snaží, byť daleko již dospěl, jest třeba nějaké aspoň přízně osudu, ježto v boji životním dosud úpí, an nerozvázal dosud uzal a okovy smrti. Jaký tedy rozdíl? Že jedni jsou spoutáni, druzí přivázáni, třetí připevněni: ten, kdo dále postoupil a výše se vyšinul, uvolněný řetěz vleče, ne sice ještě úplně svoboděn, ale již jako svobodný.

Hlava XVII.

1. Mohl by mi někdo z těch, kdož obyčejně na filosofii štěkají, namítnouti. „Proč tedy silnější slova pronášíš než žiješ? Proč řídíš slova dle představeného a peněz si ceníš jako nutného prostředku a ztrátou jich dáváš se znepokojiti a slzy proléváš při zprávě o smrti manželky nebo přítele, na pověst proč dbáš a při zlovolných slovech se rozčiluješ?“

2. Proč pole tvé lépe jest vzděláno než přirozená potřeba žádá? Proč nejíš dle svého vlastního předpisu? Proč velmi nežně máš zařízenou domácnost? Proč pije se u tebe víno starší než jsi sám? Proč máš krásný dům? Proč pěstuješ stromy pouze pro stín? Proč nosí manželka tvá jmění bohatého domu v uších? Proč otroci tvoji nádherně jsou oděni? Proč libuješ si v umění býti dobře obsluhován a proč výborného máš kuchaře? Připoj k tomu, chceš-li ještě, proč máš zámožské statky, proč více statků než jest ti třeba? K hanbě své buď tak jsi nedbalý, že neznáš vůbec počet svých otroků, nebo takový přepych miluješ, že větší počet jich chováš než může tvoje paměť pojmouti.“

3. Později sám ti ještě ve výtkách pomohu; hodlám si vytknouti chyby a to ve větším ještě počtu než se domníváš. Nyní odpovím ti pouze toto: Nejsem moudrý, abych zlovolnost tvou ještě živil, dodám, že ani již nebudu. Nežádej tedy ode mne, abych byl roven nejlepšímu, nýbrž jen lepší aspoň špatných; stačí mi, když aspoň denně některou ze svých vad odstraňuji a chyby své nenávidím.

4. Nedošel jsem dosud k plnému uzdravení a nedojdu již asi. Úlevu spíše než lék si připravuji pro svou podagru a jsem spokojen, když aspoň řidčeji přichází a méně mne trápí: K Vaším ovšem nohám přirovnán, ubožáci, ještě dobrý běžec jsem. Slova tato nemluvím však za sebe, nýbrž jménem onoho mudrce, který již něčeho dosáhl.

Hlava XVIII.

1. „Jinak mluvíš“, odpoví se mi, „a jinak žiješ.“ Toť, vy zlovolné a vůči nejlepšímu právě mužům nepřátelské duše, námitka, kterou činili Platonovi, kterou předhazovali Epikurovi i Zenonovi.¹⁾ Všichni tito učili ne jak sami žili, nýbrž, jak by se žítí mělo. — O cnosti přece mluvím, nikoliv o sobě;

¹⁾ Plato, Epikur a Zeno jsou znamenití filosofové starověku, náčelníci škol, Plato idealistické, Epikur hedonistické a Zeno stoické.

a naříkám-li na chyby, naříkám v první řadě na své vlastní. Když budu moci, přičiním se žít, jak se sluší.

2. A tato zlovůle, v nejprudším jedu namočená, nesmí mne nikterak odstrašit od nejlepšího; ani jedovatá šťáva, kterou jiné postřikujete a sami sebe usmrcujete, nesmí mne odvrátit od stálé chvály života, ne který sice vedu, ale o němž vím, jak se má vést; nesmí mne odvrátit od chvály cnosti a následování jejího z obrovské vzdálenosti, třeba krokem vratkým.

3. Jak mohl bych očekávat, že by zlovůlí lidskou něco netknuto zůstalo, když nebyli jí svatí ani Rutilius ani Cato? Ať zkusí někdo nezdát se příliš bohatým takovým lidem, kterým i Cynik Demetrius nebyl dosti chudobným! Muž to nad míru přísný, bojující proti všem přirozeným touhám a o to ještě chudší než ostatní cynikové, že nejen ničeho neměl, nýbrž ani ničeho přát si nechtěl. A hle, i tomu upřeli, že byl dosti chudobný. A byl to nejen učitel cnosti, nýbrž i chudoby.

Hlava XIX.

1. Diodorovi, filosofu epikurejskému, který vlastní rukou životu svému konec učinil, upírají, že by tak dle předpisů Epikurových byl učinil, an si hrdlo podřezal. Jedněm zdá se tento čin jeho šílenstvím, druhým unáhlením: on však blažen a s dobrým svědomím ze života odešel, svědectví vydal sobě a chválil klid v přístavu zakotveného života, řka (což ovšem neradi slyšíte, jako byste podobně učiniti musili): Dožil jsem a běh osudu ukončil.¹⁾

2. Hned o životě, hned o smrti jiných lidí mluvíte a štěkáte při jméně velkých nebo pro nějakou příčinu slavných mužů jako psíci, když potkají neznámého člověka. Neboť Vám se jedná o to, aby nikdo dobrým se nezdál, ježto cizí cnost jest jako by výtkou vašich vad. Plní závisti stavíte vedle sebe zářné příklady a své neřesti, nechápajíc ani, že ku své škodě tak činíte. Vždyť, jsou-li oni, kteří o cnost usilují, lakotní, žádostiví a pyšní, jací jste teprve vy, kteří již pouhé jméno cnost v nenávisti máte?

3. Tvrdíte, že nikdo nečiní toho, co chválí a že nežije dle svých řečí: jaký div, když mluví o věcech daleko mocnějších, obrovských a povýšených nad lidské bouře, když snaží se odtrhnouti s kříže, na nějž vy vlastními hřeby se přibíjíte! Ale i když na něm viseti musí, na jediném kmeni pní, vy však na tolika křížích roztaženi jste, kolika vášním hovíte. Když se však o hanbě jiných jedná, tu umějí výborně vyprávěti. Věřil bych, že by toho ani tehdy nenechali, kdyby někdo se šibenice poplival své diváky.

Hlava XX.

1. „Filosofé sami nejednají dle toho, čemu učí.“ Připouštím, ale mnoho již činí, když hovoří a ukazují na ideál cnosti. Kéž by ovšem dle řečí svých také jednali! Kdo byl by nad ně blaženější? Přes to však není příčiny, proč bys pohrdal dobrými slovy a srdci plnými dobrých úmyslů. Již zabývání se spásonosnými studii, byť i výsledek chyběl, chvalitebné jest.

¹⁾ Vergil, Aeneis IV. 653.

2. Možno se diviti, když ti, kdož na strmou výši se odhodlávají, vrcholku nedosahují? Važme si muže, který o velké věci se pokouší, byť i klesal. Vznešeně si počíná, kdo pokouší se o vysoké věci neohlížeje se na své pouze síly, nýbrž na sílu přirozenosti lidské a snaží se v mysli pojmouti věci ještě větší než vykonati mohou ti, kdo obrovským duchem jsou obdařeni.

3. Takový muž klade si za úkol: Se stejnou tváří hodlám pohlížeti na smrt, s jakou naslouchám o smrti jiných. Chci se podrobiti námahám, jakkoliv velké by byly, ana duše musí býti podporou těla. Pohrdati hodlám bohatstvím, ať je mám nebo nemám; nesmí mne to skličovati, leží-li jinde, ani veselejším činiti, leskne-li se kolem mne. Nesmí se mne to dotknouti, ať štěstí přichází nebo odchází. Na všechny země chci pohlížeti jako na své a na své, jako na země všech. Tak chci žíti, jako bych věděl, že pro jiné jsem zrozen a přírodě chci za to ještě povděčen býti. Jak zajisté mohl bych lépe o sebe pečovati? Mne, jediného, dala všem, všechny zase mně jedinému.

4. Vše co mám, nechci špinavě schovávat ani lehkomyšlně rozhazovati. Na nic nechci jinak pohlížeti než jako na dar z dobroty. Dobrodiní nechci ceniti ani dle počtu ani dle váhy, nýbrž dle ceny toho, kdo je přijímá. Nikdy mi nebude mnoho, co dám hodnému. Nic nebudu činiti pro pochvalu, nýbrž vše pro svědomí. Cokoliv učiním, i když sám pouze o tom budu věděti, stejně učiním, jako by celý národ na to pohlížel.

5. Účelem jídla a pití bude mi ukojení přirozených potřeb, nikoliv, abych naplnil břicho a vyprázdnil. Vůči přátelům budu příjemným, vůči nepřátelům mírným a povolným. Budu nakloněn k vyplnění, dříve než mne poprosí a prosbám čestným vyhovím. O vlasti budu přesvědčen, že světem jest a vladaři bohové, kteří kolem mne a nade mnou stojí, jako soudcové mých činů a slov. Kdykoliv buď příroda ducha mého zpět požádá nebo rozum jeho vyžádá, vyjdu s přesvědčením, že dobré svědomí jsem miloval a vznešené snahy měl, že svobodu žádného člověka jsem neomezoval, ale stejně ne svou. Kdo si předsevzal tak jednati, kdo jest k tomu odhodlán a pokouší se o to, ten k bohům kráčí; a věru, i kdyby toho nedošel, přece jen velké věci to byly, o něž se snažil a jichž nedosáhl.

6. Vy ovšem, kteří nenávidíte cnost i její stoupence, nečinite nic neobyčejného: vždyť vyhýbají se také slunci churavé oči a nočním zvířatům protivné jest světlo denní, kdyžtě při prvním jeho zazáření se omamují a na různých stranách úkryty hledají a skrývají se ve skulinách z bázně před světlem. Sténejte a nešťastný jazyk svůj cvičte v nadávkách na dobré, pískejte a kousejte: spíše jistě zlomíte svoje zuby než je zabođnete.

(Příště dále.)

LEOPOLD BARTOŠ.

Nový příspěvek k reformě učebné osnovy školy obecné.

Jazyk vyučovací.

Nikdo dnes nebude pochybovati, jak důležitá jest pro život škola vůbec, zvláště však škola obecná, škola národní. Tato klade základ vzdělání vyššímu, ba ona jest jediným ústavem výchovným a vyučovacím velkému procentu lidí, kteří přestávají na tom, co ze školy obecné si pro život odnesli. Ovšem, nebylo-li to pevně vryto v jejich rozum a dobře vštípeno v jejich srdce, zapomínají brzy vše a stávají se pouhými plniteli svých pudů, nástroji lidí praktických, kořistí lidí lačných a vypočítavých, loutkami světa, hříčkou jeho žádostí a vášní. Důležitost školy obecné uznávají dnes všechny vrstvy lidu a různých řečníků na schůzích nebo i v zákonodárných sborech.

Každý by očekával, že dle těchto projevů dnešní obecné školství stojí na vysokém stupni svého vývoje. Buďme upřímní a přiznejme si, že jsme národem frází. Nikdy snad v minulosti neholdovalo se frázím tolik, jako se děje dnes. Fráze vešly nám do krve, jimi sami sebe obelháváme a namlouváme sobě cosi o své dokonalosti, která za stávajících poměrů, ve kterých náš národ žije, mohla by býti jinačí, je-li vůbec dnes možno o nějaké dokonalosti u nás mluvit. Tak se to má i s dokonalostí našeho obecného školství. I tu přestává se na pouhých frázích, za kterými daleko pokulhávají činy zákonodárných sborů, školních úřadů, lidu, ano i řečníků samých, nejsou-li dokonce činy těch i oněch pravým opakem jejich řečí.

Zemská konference, která konána byla počátkem tohoto měsíce, mezi jiným měla upravití učivo školy obecné, kterým bude dán tomuto školství směr na další řadu let. Vedle důležitosti letošní zemské konference uznáváme též obtíže, s kterými bylo jí letos zápasiti. Řešila úkol svůj v těžké době, Pohlédneme-li se dnes po veliké rodině učitelstva, po celém školství, vidíme, že jak stav učitelský, tak i školství jest ve stavu reakce. Učitelstvo svléká se sebe starší, těsný šat a zaměňuje tento za nový, který popřává větší volnosti v každém směru. Volá: „Odložme starou manýru! Nám potřeba jest vzduchu, většího rozhledu, volnosti ducha!“

Ona stará manýra, kterou nutno odložiti, jest učitel idealista, láskou k svému povolání jen hořící, horlivec do posledního vydechnutí. — Nová manýra jest učitel úředník, chlebař, který i před žáky vypočítává, kolik platu má za hodinu a dle toho řídí svou námahu ve svém úřadě.

Učiteli po větší volnosti toužícímu jest těsná školní světnice, proto by rád vyučování přenesl do zahrad, polí, lesů, lázní, továren a j. Jemu jest odporný rozvrh hodin, proto chce, by vyučování dělo se nahodile, by mělo ráz nahodilých poučení, nebo podávalo se ve formě přednášek, které by se řídily přáním, náladou žáků, a které také žáci, kdy se jim zalíbí, mohou přerušiti. — Učiteli novodobému nebudiž známa snaha žáky něčemu naučiti.

Žák pamatuj si z přednášky to, co se mu líbí; zkoušení, známkování ať odpadne. Aby se nemusel doma s úlohami lopotiti, ať také ty odpadnou. — Učiteli s větším rozhledem jest odporným každý dozor, sebe menší přísnost úřadů. Každý rozkaz, každé upozornění se strany představeného jest mu tyranstvím. Z té příčiny vůči sobě nepřeje si žádných školních úřadů, vůči žákům nepřeje si žádných kázeňských prostředků. Žáci při vyučování ať dělají, co se jim líbí. Z jejich hravosti a skotačivosti vyruší je učitel a mysl jejich, jarostí pobouřenou, uklidní svým poutavým výkladem. Jiné kázeňské prostředky, známky z mravů, všeliké kárání — to vše ať přestane.

Tak asi má se jeviti onen „vzduch, onen vyšší rozhled, ona volnost ducha“ v učitelstvu a s ním ve školství. Bylo by zajímavo požadavky zmíněné volnosti ještě dále rozváděti. Nemohu. Cíl mých řádků jest jiný. To, co zde uvádím, vyňal jsem z prospektu vyšší dívčí školy v Přerově, která jako vzor novodobé školy byla letos po prázdninách otevřena. Jisto jest, že celá tato, na volnosti založená reakce obecného školství nemá zdravého podkladu, nemůže školství obecné, základ národního života, zdokonaliti, jelikož ruch ten neřídí žádní osvědčení paedagogové a velcí národní myslitelé, ale ponejvíce novináři, političtí mluvkové, mělci duchové, potrhlií modernisté, zarytí straníci, ješitní frázisté a j., kteří ani v malém nejsou si vědomi, jakého bezpráví na duši dítěte svým experimentováním se dopouštějí. Chybou přítomné doby jest, že náš národ nemá v žádném směru autority; proto trpí rozháraností politickou a různí nepovolání živlové chtějí raniti jej ještě rozháraností na poli školském.

Maje na mysli slova „Školního řádu“, který ukládá učitelským osobám, by ku zdaru školy spolupůsobily, uveřejnil jsem v 5. čís. tohoto listu své náhledy o reformě učebné osnovy pro školy obecné. Dnes přináším jako pokračování onoho referátu opět trochu svých zkušeností, které tuto veřejnosti, zvláště povoláním kruhům k laskavému uvážení předkládám. Prosím, by se nehledělo tak na formu mého podání, které místy bude kusé, ale více na obsah — na věc.

Pojednám stručně o reformě vyučování mateřskému jazyku na obecných školách.

V úvodu dotekl jsem se novodobých směrů, které objevují se na obzoru obecného školství. Musím vzpomenouti ještě jednoho směru. Tento týká se: *a)* podávání učiva, *b)* výběru učiva.

Starý způsob žádá: Učivo buď podáváno žákovi co možná nejpřirozeněji, cestou duši dětské nejpřiměřenější, ale přece tak, aby žák byl sám při tom činný. Dále týž způsob žádá: Podávej se žactvu učivo jen cenné.

Říkám „starý způsob“. — Proč? Přítomná doba hájí pravý opak. Začalo se s methodisováním, jehož účelem bylo, aby se žactvu podávalo učivo ve formě hodně přežvýkané potravy, aby prý toto mohlo býti žactvem spíše stráveno. Od přílišného methodisování šlo se dále, až dnes se žádá: Práce dětem buď hodně usnadněna, žák nemá se nikterak namáhati; odsuzuje se ukládání dětem práce, vedení dětí v přísné kázni, nošení knih do školy, omlouvají se přestupky dětí, brání se, by dětem nebylo nic odříkáno a p. Dítě jest dnes opředeno samými ohledy, samým povolováním. Na takové

cestě chceme vychovati člověka k tomu, čemu říkáme „ž i v o t n í b o j“. Žádné přemáhání, žádná obtíž, žádné odříkání, žádný boj v malém, ale samé ohledy a povolování nevychovejí nikdy řádných pracovníků, řádných lidí, kteří by dovedli život chápati, spíše vychovají na jedné straně touhu po pohodlí, na druhé straně závist těch, kteří nemohou dosáhnouti onoho stupně pohodlí, které u jiných spatřují. Podobné vedení zplodí osobnosti plné vzdechů, plné únavy, stísněnosti, plné moderní nervosnosti, ale též plné zloby, záští, hrubosti a nelásky. Že obě tyto cesty radosti života nezjevují, naopak omrzelost života již u mladých lidí budí, toho jsou dokladem četné sebevraždy mladých lidí, na které přítomná doba jest dosti bohata. — Toť stručně o novém směru, pokud se týká podávání lásky a zaměstnávání mládeže po dobu její školní docházky.

Pokud výběru učiva samého se týká, tu nové směry vyznačují se též mnohou novotou. Zvláště vzpomínám, že pohrdá se různými předměty školního vyučování a to tak, že ubírá se jim na důležitosti, ba mnohé prohlašují se za zbytečné. (Za to nastupují předměty nové: plování, šermování, střílení a j.)

K předmětům, kterým dnes na ceně se ubírá nenáleží pouze ná b o ž e n s t v í, ale i j a z y k v y u č o v a c í. Charakteristickým v tom ohledu zůstane článek, který přinesl „Český Učitel“ jako odpověď na výzvu zemské konference, když tato žádala, aby učitel se žáky pěstoval horlivěji český pravopis. „Český Učitel“ (citováno z „Čecha“) napsal na to: „Jakže, pravopis? Ohromná většina českého národa potřebuje zcela jiného vzdělání nežli pravopisného. Život se nepíše, ale žije se. Vtlokáním pravopisu ubíjí se duch mládeže, z učitelů se stávají hnidopiši“ Jistě, že část učitelstva se touto radou též řídí, neboť hlasy vážných mužů, učitelů, s bolem doznávají, že mládež často po absolvování měšťanské nebo i střední školy nejeví ani v malém pochopení nejdůležitějších základů správné mluvy a správného psaní.

Dle citovaných slov bude lidstvo v příštích dobách své všeobecné vzdělání viděti v něčem jiném, bude docházeti k dokonalosti jinými cestami. Ovšem pak i ona „dokonalost“ bude záležeti v něčem jiném, než v čem dosud byla alespoň pocífována. — Život se nepíše, život se žije! Ale čím ten život udržovati, aby žil? Čím udržovati život tělesný, víme. Čím udržovati život duševní, život mravní, který jest podporou života tělesného, o to se nemáme přičiňovati? Když život se pouze žije, netřeba také život národa udržovati. Jest jedno, žiji-li život jako Čech nebo Němec nebo Francouz. Pak ať poblednou zásluhy všech velikánů o záchranu našeho národa v jeho síle, o obrození našeho národa zasloužilých. Pak také netřeba dnešního zápalu pro zlepšení osudu utiskovaných českých škol vídeňských a jiných škol „poštorenských“.

Nám však — učitelům, kteří své katolické smýšlení nezapíráme — nestala se dosud ani národnost nabubřelým slovem, ale jest nám posud ohlasek krve a důležitým životním úkolem. Proto budeme dále věřiti, že péče o zvelebení mateřského jazyka jest jedním z nejdůležitějších směrů národní práce učitelovy.

Národ žije, dokud žije čistý a nezkažený jeho jazyk.

Že by náš jazyk těmito vlastnostmi se honosil, nemůžeme právě tvrditi. Jest všelijakými příměsky přeplněn. Říká se, že jsou to zbytky z dob naší národní poroby. Bohužel těch zbytků neubývá, spíše přibývá. Příčinou toho jest asi to, že lid naučil se sice zpívati: „Jazyka dar svěřil nám Bůh . . .“, ale dosud nenaučil se svého mateřského jazyka si vážiti, nezná ceny jeho, nezná krásy jeho, není dostatečně poučen, že jazyk jeho jest duší národa. Toto vše však má věděti škola. Není tedy správné, ozývají-li se z řad učitelských pohrdlivé hlasy o vyučování mateřskému jazyku, ale správné jest, věnuje-li škola velikou píli zdokonalení mluvy svých žáků.

Příležitosti k tomu podávají učitelé hlavně hodiny: mluvnice, čtení, pravopisu a slohu.

Dosud jediná cesta k naučení správné mluvě byla viděna v mluvnici. Má práce jest založena na zásadě, že nejlepším prostředkem k nacvičení správné mluvy jest mluva, řeč sama. Mluvit naučím se jen mluvením. Grammatika, s níž začínáme již ve 2. škol. roku, pro nacvičení správné mluvy se nehodí. Ta může býti přípustna jen u žáků starších, posledních stupňů školního věku.

Učitel chtěje dle této zásady vyučovati musí:

1. Sám správnou češtinou stále hovořiti.

2. Musí popřáti žákům příležitosti k častému a delšímu mluvení při vyučování. Toto se může díti hned na 1. a 2. stupni při věcném učení. Z toho důvodu nemá býti názorné vyučování podceňováno, opomíjeno, snad něčím jiným nahražováno. Ono jest základem mluvních cviků ve třídách vyšších. Co jest věcné učení v I. a II. tř., to jsou realie v dalších třídách. Realie jsou nejen předměty, které vštěpují žákům poznatky ze známých čtyř oborů vědění, ale realie jsou zároveň hodinami cvičení řeči. V nich může učitel nejvíce vésti k správné mluvě, poněvadž tu může žákům popřáti příležitosti, by samostatně více vět za sebou, ať slovem nebo písmem, pronesli.

3. Učitel má pracovati o rozmnožení slovního pokladu svých žáků. K tomu vedou sice všechny předměty školy obecné, ale zvláště na prvních dvou stupních opět názorné vyučování, na vyšších stupních opět realie, v celé škole čtení. Žák jen to slovo do svého slovního majetku pojme, kterému rozumí. Proto věcný výklad pojmů při názorném vyučování, při realích jest velmi nutný. Zvláště ve čtení třeba každé slovo, každý význam, vazbu vět objasniti. Žáci, porozuměvše novému významu, spíše si tento zapamatují. Těžko žádati od žáků, by volně se vyjadřovali, by volně svou úlohu psali, nemají-li dostatečné zásoby slov a nerozumějí-li ani jednoduchým vazbám řeči. Často pozastavujeme se nad nezdarem své námahy při vyučování. Pátřejme po příčině a poznáme, že hlavní příčina jest malá mluvní vyspělost žákova. Nutno tedy vše, co se čte, píše, mluví i zpívá, tak řídit, aby žák všemu rozuměl a tím ze všech oborů školního vědění pojmů získával. — Dříve přispíval k obohacení zásoby slov žáků i sloh a to sestavováním popisů, přirovnání, lícni a p. Dnes tento směr jest volným slohem překonán, ač nevím, zda vším právem. Myslím, že více než o odstranění tohoto směru mělo se pečovati o zlepšení jeho metody. Byl-li již tento způsob učby jazykové ve slohu pomínut, měly by jej ve svůj obor pojeti věcná učení a realie.

4. Učitel dbej správné mluvy u žáků. Každá odpověď žákova děj se v plné větě, hodící se k napsání. Za tím účelem ať učitel seznámí se se všemi místními nesprávnými, k dialektu nepatřícími mluvními odchylkami (u nás na př.: záměna akkusativu a nominativu r. muž. čís. množ.: „Tam jsou vojáky. Vidím vojáci.“, nebo bujde [bude], šístý, úsmý [šestý, osmý], hleda na to, viza to [hledě na to, vida to] a pod.), zvláště však s místními rozšířenými germanismy a častými a pilnými cviky snaží se těmto kazitvarům dáti náležitou formu. Dále naváděj též žáky, by i mimo školu, mimo vyučování bedlivý dávali pozor, by správně, jak ve škole jsou vedeni, mluvili a kazimluvy si neosvojovali.

5. Velikou důležitost ve příčině nacvičení správné mluvy má učení se na zpaměť článkům básnickým i prosaickým a časté opakování těchto.

6. Na nejvyšším stupni měl by učitel jednak vlastním předčítáním, jednak hovory se žáky uváděti tyto též do mluvy vyšší, ozdobné, básnické. Žák ať učí se tu obrazným obrátům v řeči a též zvykej si jich užívatí. Tím jen zjemní se řeč žákova a zlomí se v něm stávající nechuf ku čtení článků veršovaných.

7. Teprve naposledy uvádím, že k nacvičení správné mluvy přispívá mluvnice.

Účel tohoto předmětu nynější osnovy pěkně vystihují, avšak podrobnější rozvádění učiva mluvnického na jednotlivé ročníky svedlo nás na cestu, která mluvnici činí předmětem pro žáky velmi suchopárným, nezáživným, pro učitele málo vítaným. Slyšel jsem často z úst učitele: „Raději budu jinému předmětu učití dvě hodiny než mluvnici jednu“. Kéž směr, který tuto nastíním, učiní konec podobným nářkům a z předmětu suchopárného a nezáviděného učiní předmět zábavný a oblíbený!

Osnovy se pojímaly a pojímají tak, jak zní. V duchu tom byly napsány mluvnické učebnice, v duchu mylného pojetí osnov byly vedeny methodické rozhovory na ústavech a v duchu těchto učíme, vlastně trápíme sebe i děti. Výsledky naší práce jsou ovšem smutné. Podle znění osnov pěkně, svědomitě již ve 2. škol. roku objasňujeme žákům pojem podstatného jména, pojem přídavného jména, pojem slovesa, pojmy osoby slovesa, rodu a čísla podstatného a přídavného jména, tří hlavních časů slovesa způsobu oznamovacího, podmětu a přísudku. Dle toho má žák na konci 2. škol. roku znáti rozdíl mezi podstatným, přídavným jménem a slovesem, mezi podmětem a přísudkem, má dověsti určití rod a číslo podstat. jména, rod a číslo přídavného jména, osobu a číslo slovesa. Toto rozhodně nemůže býti považováno za prostředek k nacvičení správné mateřštiny, ale to jest spíše kladení základu českého mluvnictví, grammatiky, což pro svou přílišnou abstraktnost musí býti osmi-letému dítěti obtížným, též zbytečným a tím i bezcenným.

Myslím, že by se mělo osnovami naznačenému úkolu vyučování mluvnického na II. stupni rozuměti asi takto: Budiž dbáno, aby se u žáků rozmnožil slovní majetek a to hlavně poznáváním tak zvaných podstatných jmen, přídavných jmen a sloves. Žáci učte se těmto slovům rozuměti, je správně učte se psáti a též ve větách, duchu dětskému přiměřených, ústně i písemně užívatí.

Tím řekl jsem totéž, co stanoví nynější normální osnovy, ale naznačil jsem jiný směr, kterým při vyučování mluvnici mělo se bráti. Dle toho nebude se učitel 2. škol. roku lopotiti, by žáky trápil objasňováním, co jest podstatné jméno, jeho rod a číslo, co jest sloveso, jeho osoba, číslo a čas, nebude mořiti žáků s určováním těchto slovesných forem a s vyhledáváním podmětů a přísudků, nýbrž bude sobě vědom, že po celý rok má skrovný majetek slovní svých žáků rozšiřovati správně pronášenými slovy, kterými jmenujeme osoby a věci, kterými značíme vlastnosti osob a věcí, kterými udáváme činnost osob a věcí. Nově poznaná slova budou žáci bez jakýchkoli mluvnických názvů a pravidel pouze za pomoci učitelovy v různých svých formách (rod, číslo, pád, osoba, čas) pronášeti a ve věty skládati, pak buď sama nebo ve větách psáti.

Míním tedy vyučování bez všelijakých pravidel a bez všelikých grammatických názvů. K lepšímu objasnění svého náhledu rozvedu mluvnické učivo 2. škol. r. poněkud šíře.

Východiskem budiž objasnění mluvních prvků: věta, slovo, slabika, hláska.

Kterak probíráti jména osob a věcí?

a) Po pročteném článku, po rozmluvě v názorném vyučování dám sobě jmenovati osoby a věci, o kterých bylo čteno nebo vypravováno. (Vyjmenuj osoby, o kterých jsme četli! Vyjmenuj věci, o kterých jsem vypravoval! Opakuj je! Napíšeme si je.)

b) Cvičím číslo. (Odpověz tak, abys naznačil více jmenovaných osob — věcí! Naznač jednu osobu — věc! Naznač více osob — věcí! Opakování — zapisování.)

c) Rod zatím necvičím. Ten bude možno, až jeho vliv na změnu přídavného jména a slovesa bude patrný.

d) Za to o poznaných osobách a věcech zavádím hovory se žáky. Vhodnými otázkami nutím je, by totéž jméno osoby nebo věci říkali v různých jeho formách (vlastní skloňování.) Toto není nic nového. Vždyť žák skloňovaná jména osob a věcí čte, sám v řeči skloňovaných tvarů užívá, k tomu často velmi špatně (prsty, lokty, nohama). Proč by nemohl učitel hned v II. třídě uváděti tyto tvary na správnou formu? Ať si žák záhy na to zvyká. Uznáme hned toho potřebu. Vězměme k ruce „Čítanku I. díl!“ Čtu příkladně se žáky čl. 8. „Tělo lidské“. Co tam jmen věcí, kterých denně žák v řeči užívá! Proč neměl se cvičiti ve správném slyšení a užívání tvarů slova: hlava, trup, obličej, mozek, čelo, ústa, ruka, noha, prsty, zub atd. Podobně u článků: 9: „Vzrůst těla“. — 12. „Den a noc“. — 22. „Zrak, sluch, čich, chuť a hmat“. — 25. „Týden a měsíc“. — 49. „Řemesla“ atd. Tyto hovory činím po každém článku, po každé rozmluvě z učení věcného. Zvláště často vracím se ke jménům osob a věcí, jichž špatné tvary dítě ve svém okolí hojně slyší.

e) Podobně při zapisování vracím se k takovým jménům osob a věcí, která mají nějakou pravopisnou zvláštnost, aby častým nazíráním na ně žák si je osvojil. Při té příležitosti vidí žák, že někde užívá malého, jinde velkého písmene na začátku. Nevedu žáka ku pojmu „vlastní jméno“, ale

nutím ho, ať užije úsudku: To jest jméno křestní, pojmenování vesnice, kopce a p.

f) Některé články v čítance vybízejí též k tomu, aby učitel zavedl se žáky i cvičení ve tvorbě pojmenování zdrobnělých osob a věcí.

Když touto cestou bude po celý 2. školní rok i 3. školní rok všímáno jmen osob a věcí, jsem jist, že ve vyšší třídě neshledáme se se smutnými zjevy, kdy žák ani pojmenování osoby nebo věci smyslem nepoznává.

g) Konečně poznaná jména osob a věcí spojují žáci ve stručné věty. Takto poznávají první způsob věty (řeknu-li o osobě nebo o věci, co nebo čím jest) a učí se zároveň užívatí otázky: kdo? — co? — čím? Netřeba poznamenávat, že i tvorbu vět volím z poznané látky (dle čteného článku nebo vykonané rozmluvy z věcného učení.) Těžko by bylo žádati po žáku něco, čeho dosud neslyšel.

Též netřeba podotýkati, že všechny obměny, které jsem pod a)—g) uvedl a ještě dále uvedu, nebude učitel probíratí najednou, nýbrž jistým postupem, který si dříve stanoví. Myslím, že již teď jest vidno, kterak otevírá se nám velká zásoba praktické mluvnické látky, a že slábne tísnivý vzdech učitele: „Co mám ve dvou týdenních hodinách z mluvnice dělati? Pro tento způsob mluvních cviků budou i čtyři hodiny týdně málo.

Asi po první čtvrti školního roku nastane obohacování paměti a mluvní zdatnosti žáků slovy, která udávají vlastnost osoby nebo věci.

a) Po přečtení článku, po skončené rozmluvě z názorného vyučování vyjmenují žáci osoby nebo věci. Žáci oba pojmy spojují a nastává pronášení jmen osob a věcí se slovy, která značí vlastnost osob a věcí.

b) Tu již žáci se učí cítiti, že říkáme: poslušný hoch, poslušná žákyně, poslušné děvče. (Rod.)

c) Cvičí se změna čísla, tvoří se pádové formy, tvoří se i stupňované formy. Vše to děje se zase na základě probrané látky čítací nebo látky z věcného učení vhodně řízenými otázkami na přiměřeně i zábavně upravených rozmluvách.

d) Tak zvaná „přídavná jména“ vstupují do vět, kde podnět a přísudek jsou proneseny jmenem osoby nebo věci. (Lípa jest strom. Lípa jest košatý strom.) Žáci učí se rozuměti otázce: jaký? Pak nastupují samostatně na místo přísudku (Chalupa jest nízká). Žáci poznávají druhý způsob věty (řeknu-li o osobě nebo věci, jaká jest). Konečně opatří se jimi podmět. (Dřevěná chalupa jest nízká).

e) Že hovory budou doprovázeny napisováním, netřeba snad dodávati.

Hodiny mluvnické stanou se ještě zábavnějšími a hovornějšími přistoupí-li k dosavadní látce užívání slov, která značí činnost osoby nebo věci. Co tu vhodných a vděčných cviků možno snadno v duchu dětském prováděti, při čemž žáci beze vší abstrakce cvičí se ve slyšení i ve tvoření různých forem t. zv. „slovesa“! Po rozmluvě, po pojednání článku určují se osoby — věci — jejich vlastnosti — jejich činnost. Tato pronáší se tak, že žáci nevědomky učí se tvořiti: Osobu — čas — číslo slovesa. Žák při tom poznává třetí

způsob vzniku věty (řeknu-li o osobě nebo věci, co dělá). Na větách možno již cvičiti snadnější její formy: kladnou, zápornou, tázací, rozkazovací.

K tomu se strany učitele jest třeba pilné písemné domácí přípravy, aby naznačené mluvní cviky děly se ve formě lahodné, zábavné, snad ve formě krátkých povídek. Práce tato nemusí trvati stále. Jeden bedlivě propracovaný rok zanechá množství látky, která se bude v příštích letech opakovati, po případě novými vhodnými cviky doplňovati. Čítanka sama skýtá dosti vhodné látky:

Čl. 5. „Modli se a pracuj!“ možno pronášeti v 1. os. času přítomného i minulého nebo ve způsobu rozkazovacím.

Čl. 18. „Milá světnice“ dá se upravit jako vzpomínka ve stáří na domov a tak podá se v minulém čase.

Čl. 28. „Jím, piji zažívám“, 41. „Dýchám“ mají vhodná slovesa, která dovolují různých obměn.

Čl. 29. „Zuby“ možno pronésti ve formě rozkazovací nebo tázací.

Čl. 36. „Pes“ změním tak, že pes vypravuje příběh, kterak zachránil dítě.

Čl. 61. „Pavouk“, 46. „Obchod“, 62. „Vlaštovky“ a j. podávají přiměřenou látku ku pořádání mluvních cviků odpovídajících osnovám pro 2. školní rok.

Nastínil jsem letmo své náhledy, jak by se měly osnovy vyučovacího jazyka pro 2. škol. rok pojímati a kterým směrem dle toho mělo by se vyučování jazykové bráti. Přednášeje o tom v domácí konferenci, upoutal jsem pozornost svých pp. kolegů. Jeden z nich hned poznamenal, že tímto směrem mohla by se probíratí osnovami předepsaná látka i ve III. a IV. třídě (ve 3., 4., 5. škol. roku). Schválil jsem onen projev řka: „Mluvíte mi ze srdce. O tom můžeme hovořiti v příštích poradách“.

Měl bych teď alespoň poněkud rozebrati učivo dalších ročníků. Řídě se zásadou: „Moudrému napověz!“ myslím, že laskavý a pozorný čtenář po způsobu zmíněného kollegy též již z těchto řádků vycítí, které reformy se domáhám a jak by se dle tohoto směru mělo podávání učiva v následujících třídách zaříditi. Poznamenávám jen krátce. Mluvní cviky ve 3. škol. r. dle předepsané osnovy nebudou se mnoho lišiti od mluvních cviků 2. škol. r. Články vzdělávací a články z realii dodají hojnějšího materiálu k mluvnickým rozhovorům. — Ve 4. a 5. škol. roku obohatí se rozhovory užíváním slov, která klademe na místo jmen osob nebo věcí, kterými ukazujeme na různé osoby a věci (blízké, vzdálené, stejné, podobné), kterými něco přisvojujeme osobě nebo věci, kterými značíme počet osob a věcí, kterými naznačujeme postavení osob a věcí (předložky) atd. Krásných cvičení dopřeje nauka o větě. Žák učí se krátké věty rozvíňovati, při čemž poznává ne abstraktní názvy, ale význam, smysl jednotlivých částí ve větě, učí se opačně z věty dlouhé vypouštěti členy, při čemž poznává základ věty, učí se tvořiti věty složené a p. Teprve na nejvyšších stupních mluvní tvary opatří se gramatickými názvy, spojí v ladné přehledy k dotvrzení učby mluvnické a zvláště pravopisné. Vzhledem k tomu, že žáci dojdou do nejvyšší třídy s jinou, s praktickou obeznaností svého jazyka a že názvosloví mluvnické, jakož i tvoření mluvnických přehledů bude pro ně něčím novým lze očekávati,

že vyučování i tu bude zajímavým. Zároveň nabude jakéhosi vědeckého rázu a bude i od učitele i od žáků s chutí, s láskou a vážností pojímáno zcela jinak, než dnes, kdy po sedm let lítají žákům kolem uší: podstatná jména, přídavná jména, náměstky, podměty, předměty a p.

Na celém tomto směru (vyšší ročníky vyjímaje) nebylo by nic školsky strojeného, spíše cviky mluvní byly by pokračováním dětských hovorů přenesených z domova, z ulice, ze hry do školní světnice. Hodiny takto upravené staly by se žákům studnicemi, ze kterých by tito čerpali svůj mluvní poklad. Jistě mluvní vyspělost žákova by jimi více získala, než získává dnes fádním určováním částí řeči a rozborem vět.

Směr ten měl by ještě jinde své důsledky :

1. Zmizel by předsudek o nudě vyučování mluvnického a odpadl by nářek, co v hodinách mluvnice dělají, neboť ani mnou doporučované čtyři hodiny týdně nebyly by s to veškeru naznačenou látku zabratí.

2. Vyplnil by všechny požadavky do vyučování kladené, neboť

a) svou zajímavostí baví žáka a udržuje ho v pozornosti i kázni,

b) žák při něm myslí, usuzuje, cvičí soudnost,

c) žák sám mnoho pracuje, čímž hoví se jeho samočinnosti,

d) žák při něm mnoho mluví, řeči prakticky užívá, čímž učí se řeči rozuměti a vniká do řeči.

3. Bude-li žák lépe do řeči vnikati, doufám, že odstraní se vady, které shledáváme při čtení i v nejvyšších ročnících školy obecné. Příznějme se, že dobrých čtenářů bývá ve třídě malé procento. Tento neutěšený zjev má hlavní příčinu v tom, že čtení žáka nebaví. A proč ho nebaví? Poněvadž následkem chabé mluvní vyspělosti čtenému nerozumí. Že tomu tak jest, o tom přesvědčují nás chyby, kterých se při čtení dopouští :

a) Čte slova zkomoleně a přece čte dál, což dokazuje, že na smysl čteného nedbá.

b) Interpunkce jest mu vedlejší; nejráději přestává na konci řádků, byť tam i znaménko za tím účelem položeno nebylo a smysl věty toho nežádal.

c) Spojuje při čtení slova v bezsmyslné spřežky: a třeba (a třeba), nežprávě (než právě), kostrovům (k ostrovům), abydal (aby dal), ftěch (v těch) a j.

d) Čte velmi rychle, při čemž není možno, aby smysl čteného chápal.

e) Chudá modulace hlasu jest jasným důkazem, že čtené nechápe, ani snaží se toto chápati.

f) Konečně tažme se na obsah článku! Jak opět malé procento dovede na kladené otázky odpovídati! To nový důkaz nechápavosti obsahu čteného.

Povede-li mnou naznačený směr jazykového vyučování k zdokonalení mluvní chápavosti žáka, pak musí též vésti k zlepšení čtení logického, čtení krásného.

4. Trpělivý čtenář uzná, že mluvní cviky byly by samy sebou výhodnými cviky slohovými a dodávaly by látky účelným cvičením pravopisným. Mnou

doporučovaný směr měl by tedy ten následek, že by při něm po celý rok mluvnice, pravopis i sloh kráčely ruku v ruce. — Dovolím si malou poznámku k pravopisu. Jeví-li se nedostatky u našich žáků v mluvě, tím větší nedostatky jeví se u nich v řeči psané. Kde vězí příčina toho? Obyčejná odpověď: „Nepozornost, zapominání netečnost.“ Já však jdu dále a táži se: „Kde je příčina oné nepozornosti, toho zapominání a netečnosti?“ Ne vždy v duši dítěte. Snad také vinu nese způsob, kterým se učivo podává. Při tom, co se mi líbí, nejsem nepozorný. Co dobře umím, čemu rozumím, to tak snadno nezapomínám. Jsem-li přesvědčen o důležitosti něčeho, nejsem pak k té věci netečný. — Nedařil-li se pravopis při stávajícím způsobu podávání látky mluvnické, zkusme to se způsobem, který v této své práci rozebírám.

5. Reforma, které se tuto dovolávám zaručuje i zdar práce učitelovy v jiných předmětech školního vyučování. Nikdo mi neupře, že prospěch vědeckého vyučování záleží z velké části na tom, jak plyně dovede žák svého jazyka užívat. Mnohý žák prospívá tím, že přinesl si z domu větší zběhlost v řeči. Jiný prospíval by též, ale vadí mu obtíže s vyjadřováním. Nad svými chybami se zastydí, odpovídá nesměleji, později neodpovídá vůbec, ztrácí zájem pro vyučování a jeho nepospěch se dostavuje. Proto radím: Zdokonalujme mluvu žáků a prospějeme tím žákům i sobě. U oněch nastane lepší prospěch, u nás větší radost z vykonané práce.

Končím. Ač rád vzal jsem pero do rukou, bych těchto několik řádků načrtl, přece odkládám je smuten. Vidím, že podařilo se mi jen z části zachytiti myšlenky, jak sám je cítím. Pak-li tento, ne stručný, ne široký, můj referát nedojde ohlasu, nikomu tím škody nezpůsobím. Ukázal jsem jim dobrou vůli. Je-li však v něm zrnko pravdy, pak, kdo se mnou cítíš, podej ruku k společné práci, ať náhled můj přejde v novou metodu vyučovacího jazyka, od níž žádám, aby zdůraznila důležitost školy obecné pro zachování jazykového odkazu našich předků, který vedle sv. víry jest největším po nich dědictvím. Zachovati oba odkazy čisté, neztenčené jest svatou povinností každého, v pravdě národního učitele.

ILJA.

Z cyklu úvah II.

Mládež ve škole.

Škola má býti druhou vychovatelkou mládeže a sice vychovatelkou na základě náboženském, s čímž někteří moderní učitelé se neshodují. A přece známo, že jest pilířem budoucího pokolení.

To uznal již Viktor Hugo slovy: „Přeji si upřímně, ano více, přeji si vroucně náboženského vyučování, avšak náboženského vyučování církve. Dalek jsa toho, abych toto náboženství zamítal, pokládám je dnes za nezbytnější než kdy jindy. Čím více člověk roste, tím více potřebuje víry.“

Nelze se diviti, že uznáváno jest náboženství prvním činitelem v budoucím životě mládeže, vždyť bez náboženství není mravnosti. Kteří chtějí mravnost bez náboženství, nevědí co chtějí

Výrok tento podpírá darvinista Gustav Jäger¹⁾: „Mravnost bez náboženství vyjímá se pěkně jako parádní meč, ale když nastane boj života a máš meč tasiti, vytáhneš z pochvy meč papírový, který neseká a nebodá. Zkus to každý, kdo máš děti a deklamuj jim, že musí býti hodnými a ctnostnými — nic více — a uvidíš, že je na to nedostaneš. Vykládej jim ale o laskavém Otci v nebesích, který vidí v skrytě, o Duchu sv., který je omilostňuje, o andělich strážných a uzříš na jejich planoucím očku, že ta řeč jde k srdci a že náboženství jest jediným prostředkem lidí na lidi vychovati.“

„Veškeren obsah morálky obsažen jest v evangeliích“. (Rousseau.)

Nejsou výroky jen planá slova vypočítaná na efekt pro široké davy, ale slova z hlubokého přesvědčení a hlavně ze zkušenosti. I dnes můžeme se neklamně přesvědčiti jaký jest dosah podobných slov. Zajděme jen do historie Francie, kterou jistě většinou známe a vzpomeňme si na výrok Coreillův. „Věčně zůstane pravdou že vědomosti bez mravnosti rozněcují národy k revoluci, a že mravnost bez náboženství jest divoch bez uzdy, beznáboženské vyučování mate rozum národů a vnáší do společnosti lidské stále nebezpečí.“

Pak má býti odstraněno náboženství ze škol? Což se učitelstvo zpronevěřilo Komenskému, který praví: „Veškeré vychování má býti proniknuto duchem náboženským. Kdo chce zdárně vychovávat, má znáti cíl té cesty a cílem svrchovaným jest věčné spasení. Cesta k tomuto cíli vede všakездеjším životem. Proto má škola poskytovat vzdělání vyučovacího, mravního a náboženského.“²⁾

A aby zdůraznil stránku náboženskou ve vyučování mládeže školní, neváhá psáti na dvéře světnic školních strašlivé „Mene, tekel, fares“ — „Žádný neznaboh sem nevcházej!“³⁾

Poněvadž nepřátelelé poznali, že dobře vychovaná mládež ve škole byla by zásluhou jejich plánů a snah podvatných, záhy se starali, aby školu dostali pod svou moc. Proto již zednář, žid Lemmy vydal poučení italským frajmaurům, že vyučování ve školách musí jim býti na srdci. „Musíme bděti nad tím, aby žádný upřímný katolík neobdržel učitelského dekretu, žádná obec nesmí takového člověka zvolit za učitele, hledme, aby školy obecné, útulny, university, techniky byly k náboženství lhostejné a nepřátelské, vpravme do nich učení materialistické a naturalistické. Obecné školy musí se vzítí obcím a dáti státu, poněvadž obce podléhají příliš místním vlivům. Učitelům řekněme, že je stát bude lépe platiti než obec. Kněze a řeholnice učněme, — pokud na školách učí, — u lidu nenáviděnými, aby donuceni byli opustiti svá učitelská místa. Ve vyučování musí kněz přijíti o všechna práva. Konečně se postarejme, aby vše, co může kněžstvu škoditi na cti, hodně bylo rozkřičeno a rozšířeno“.

Frajmauri si tato slova vzali k srdci a plní je s velkou houževnatostí. Vynášejí různé skandální historky klášterní, tupí kněze a dosáhli i toho, že

¹⁾ „Darwinische Theorie und ihre Stellung zur Moral und Religion“.

²⁾ Komenský, „Didaktika“.

³⁾ Týž „Spisy pansofické“.

městská rada Říma odstranila vyučování náboženství ze škol a nedovolila, aby rodiče na svůj náklad mohly zaříditi vyučování náboženství ve školní budově k tomu propůjčené.

To se stalo, když židé s Nathanem v čele dostali se k veslu vlády. Pozor, aby se to nestalo i nám! Sítě „Volné školy“ jsou nastraženy a čeká se jen na mocné trhnutí, aby školy dostaly se pod moc zakukleného zednářstva, které nesmí dosud v Rakousku pod pravým jménem vystupovati.

Ti chtějí vzíti budoucímu pokolení všechnu útěchu, všechnu mravnost a za to mu dáti ke zkáze — prokletou volnost!

Nepřátelé, aby náboženství odstranili ze školy nebo seslabili vůbec v očích lidu, snaží se dokázati, že historický Kristus nebyl, ba naskytla se i myšlénka, že křesťanství vzalo své ideje i osobu Kristovu z budhismu, což se vyvrací výzkumy P. Dahlmanna (r. 1902—1905). Pro zajímavost uvádím o tom několik slov ze spisu „Stimmen aus Maria-Lach“ (Beissel).¹⁾

Proto třeba, aby katoličtí rodičové se starali, by náboženství zaujímalo ve škole první místo a nikdy neopustili toto stanovisko. Zvláště nutno, aby pilně posílali své děti do chrámu Páně, což jest povinností mládeže, ale jest také povinností učitelstva, aby na to dozíralo. A zatím nevšimne-li si toho sám katecheta, z učitelstva pokrokového nikdo. Nevšímá si své povinnosti v této příčině jest pracovati do rukou jinému. Kdo to jest, každý ví. A nelze se diviti, vždyť ministr Marchet dobrým (!) předcházet příkladem.

Když pracují z nejvyšších míst za snížení školy, nedivme se, že si i ti nejnižší froufají.

Proč učitel Bakule rozšiřoval mezi 8letými dětmi nemravný lístek „Klíčení?“ Proč stížnosti rodičů byly marny? Protože učitele toho vzala v ochranu „místní školní rada“.

Proč radlická škola u Prahy nebyla svěřena, proč byly služby Boží odmítnuty? Protože si to přál občanstvo, rodiče? O ne, přála si to — obec!

¹⁾ „Beissel praví, že jeví se vliv západní kultury na budhismus. Tento vliv předělal život Indie a její názor zvláště ve třech směrech. Předně umění pozdější císařské doby mělo vliv na umění indické. Proměna tato jest patrna až příliš a stopy římské ve stavitelství a malířství jsou příliš zřejmy, než aby se daly popřítí. Vliv řecko-římský přetvořil i celou postavu Budhovu. V sev.-záp. Indii, vlivu západnímu nejpřístupnější, setkáváme se nejdříve s tímto novým typem, mladistvou postavou oděnou řecko-římsky, s tahy tváře západními, zřejmý vliv podoby Apollonovy a mody, jaká tehdy panovala v Antiochii, Palmyře, Baalbeku. V Indii tento vliv řecko-římský na tvářnost Budhy již zůstal a z Gandhary rozšířil se do středu Indie a dále na východ. Ale, aby bylo dovoleno přijati a vyvésti nový typus tak důležité osobnosti, musila se i idea i názor na tuto osobnost změnití.

A toť třetí směr vlivu západního, jaký v budh. lze pozorovati. Vedle staré školy „malého vozu“, vzniká v Gandhare škola nová „velkého vozu“. A tam zaniká již nauka a osobnost starého Budhy přerostujícího se až k „osvícenci“ a začíná nový názor. Místo historie přerodů vyskytuje se idea zbožněného spasitele lidstva. Legendy zabývají se skoro jen životem Budhy od dětství až do přenešení v Nirvanu a zbožnění. A ježto škola tato nepovstala před 1 stol. a ne po 3 stol. křesťanském, spadá tedy v dobu rozvinulého již úsilně hlásaného křesťanství. Jest tedy vliv tohoto učení na budhismus více než pravděpodobný. Již proto jedině tento směr vlivu jest možný, že vidíme i v ostatních věcech přetvoření domácí tradice podle západu a nikoliv naopak. Tedy i tu vyšel vliv ze západu a byl přijat.“

Pak se nedivme, že se odvážil Basedov při veřejné zkoušce r. 1776 v Dessavě vyvěsiti obraz rodící ženy, s něhož děti dokazovaly nepravdivost bájky o čápu (Vych. Listy č. 10 r. 1908). Snad chtěl Basedov jíti šlépějemi prof. dr. Waltera, který praví, že třeba ne doma, ale školního poučování o pohlavním životě mládeže. A sice má se to díti při přírodopisném vyučování.

Proti tomu švýcarský paedagog, prof. Förster praví „Zcela rozhodně stavím se proti přímému poučení o podrobnostech lidského plození a poučení před celou třídou! Kdo to žádá, přehlíží, že stydlivost jest přece jen nejlepší a nezbytnou ochranou i největší silou na poli sexuelním. V 18 stol. učinili pokus v tomto směru filantropové, ale celého století bylo třeba, aby paedagogie jejich chybu napravila. Chybou bylo však, že se omezili na poučování pohlavní u dětí bohatých a vzdělaných rodin a dnes právě z proletářských rodin vychází mládež mravně zdivočelá“.

Co chce církev od školy? Chce, aby vypěstila charaktery vzácného zrna, plné nevinnosti a ctnosti. „... Ctnost, stoupání její či klesání znamená pokrok či úpadek civilisace... Spojena jest nerozlučně s náboženstvím, poesíí a uměním.“¹⁾

Církev se školy zmocniti nechce jak mnozí dovozují, nechce zotročiti učitele, ale žádá, aby i zákonu Božskému stalo se zadost. Dobře to vycítil učitelstvem zbožněný Komenský, jenž praví „Nic samo svým řádem přirozeným nekráčí, nýbrž semo tamo jako kotrlcem se valí. Blaze tomu, kdo v centru Božím usadí se, na věky srdci svému, v srdci Božím nalezne pokoj.“²⁾

Náříká se na úpadek mravnosti mládeže, ale mládež povolání činitelé ochránili od metly, po níž zase mnozí volají vedení smutnou zkušeností. A kde jest základ mravnosti? V metle? Ba ne, v náboženství, které mnozí vyhazují ze škol a volají po metle!

Již Plato napsal „Pravého Boha neznalost jest nejhorší rána morová všech obecných záležitostí; všeliké společnosti základ boří ten, kdo náboženství boří.“

„Národ bez náboženství, bez chrámů a veřejné bohoslužby, musí býti bez vlasti a mravnosti a připravuje si sám otroctví. Pohrdání náboženstvím zničilo veliké říše a to bude osudem národa každého, jehož zákonodárství nepostaví se na nezměnitelný základ náboženství a mravnosti.“³⁾

A neznám krásnějších slov, jimiž bych ukončil úvahu svou „Mládež ve škole“, než ocenění nábožensko-mravní výchovy mládeže od našeho staříckého mocnáře na holdovací projev duchovenstva při slavnostech jubilejních. Ve vašich rukou spočívají nejsvětější statky lidstva. Spravujete to, co povzneseno jest nad všechny zmatky času, ba nad všechno pozemské; spravujete to, co v člověku jest věčné. Víra jest bezpečnou kotvou, v níž nalézá každý v bouřích a životních zápasech záštitu a oporu. Já sám jsem věrným synem církve, jež naučila mne v těžkých dobách oddanosti, jež poskytla mi tak často v neštěstí útěchy, jež byla mně a mému domu věrnou vůdkyní na všech cestách života.“

¹⁾ Novoyor. „Educational Revico.“

²⁾ Komenský „Hlubina bezpečnosti“.

³⁾ Lecoindre.

Mládež — na ulici.

Mládeži dobře vychované doma, kde ještě víra něco znamená, jest — ulice — místem nebezpečným, tím více mládeži, která již doma odchována vlažně, ba nepřátelsky ke všemu, co jest dobrého a ušlechtilého!

Zhoubu mládeže dovršuje se — na ulici, — při čemž působí nejrůznější vlivy, zvláště co se týká stanoviska mravního. Všude — na ulicích — čteme „pozor na vlak“ a pod., nikde však nezřítí nápis „pozor před nemravností!“ Ba, starají se lidé, aby zvířata nebyla trýzněna a zakládají spolky, avšak o mládež — na ulici — postaráno není patřičným způsobem. Byly založeny, tuším, některé spolky pro ochranu mládeže, ale činnost jejich podobá se skoro — nule! Snad věnují na zaopatření její několik korun, ale, že pustne mládež dále, o tom se jim ani nezdá. Teprve v poslední době se ukazuje, že by se chtělo pracovati, a již jest také na čase! Než to všechno propadne zkáze, nutno pracovati!

Francie svou lascivností — na ulicích — zkazila mládež tou měrou, že sama se výsledků tak hrozných nikdy nenadála a tu byla to zase první Francie, která činí očistu. „Figaro“ oznamuje, že v Paříži policie zabavila asi 1500 „nestoudných plakátů“, a ty, jež byly nalepeny dala strhati.“

Počátek očisty učiněn, ale u nás skoro nic, jakoby to bylo všude nejlepší.

Nesmíme vládě naší křivditi. Budiž konstatováno, že místodržitelství zakázalo asi před rokem lepení plakátů „Kacířským Epištolám,“ na nichž oznamovali různé, šfavnaté tituly úvodních článků. A to jest všecko!

Mnoho-li plakátů — na ulicích — bylo by třeba strhati u nás, zvláště ve velkoměstech? Na to nikdo nemyslí! Však jest mládež dosti zkažena odjinud, tímto se již nezkazí. Vraťme se na chvíli do Itálie as ve XIV.—XV. století a pozorujme, co bylo příčinou všeobecné zkaženosti — mládeži na ulici! Tehdejší doby byla nádherná velikým zlem a stříh šatů zvláště ženských velmi nestydatý. Zcela na místě jest výrok, že za tehdejší doby nikdy nebyla žena tak nestoudně obnažena, jako když byla oblečena.

I u nás v jisté době rozmohla se podobná moda v hlubokém dekoletování, což jistě nepřispělo jednak k ethickému vkusu, jednak k prospěchu tělesnému. Ve všem by se doporučovala umírněnost aspoň vzhledem k mládeži.

Jinou příčinou všeobecné zkaženosti mládeže italské byla četba, kterou bylo zřítí za výklady knihkupců. Mládež dospělejší sytila ducha svého četbou rázu Hermafroditova, oplzlými novellami Boccacia, Sacchetiho, Masumia Salernského a pod.

A naše mládež — na ulici —, za skříněmi vidí podobné škváry, Emila Zolu, Catulla Mendesa, Maupassanta a j. Zajímavé bylo, že i v jistém ryze katolickém knihkupectví vloudil se Maupassant do výkladu mezi čelné katolické spisovatele. A vedle slovníku Bohovědného paradoval „Malý Čtenář“, který byl na některých místech Moravy ze žakovských knihoven vyhozen.

Jsou listy, které ještě obhajují podobnou četbu a tím přispívají k valnému rozšíření mezi mládeží.

Liberální tisk napsal při úmrtí Mendesově „Spisovatel tento znám jest mimo Francii nejvíce svými pikantními, na smyslných dobrodružstvích založenými povídkami. Tyto práce přes svůj kluzký obsah nesmějí býti zařazovány však šmahem do literatury pornografické, neboť jednak je povyšuje jejich ryze literární, stkvělá forma nad běžné zboží tohoto druhu, jednak také v nich každý znalec francouzské literatury shledá kult staré tradice, vyhovující jistým sklonům literatury francouzské.“

Učitel měšťanských škol Salomon Kuhner z Vídně při kongressu vídeňském na záchranu mládeže obrátil pozornost kongresu také na fantastické spisy indiánské (podobné vydány nákl. Storchovým, pozn. spis.) detektivní a loupežnické (Storch, Hynek, pozn. spis.), které fantasii dítěte tak přepínají, že skoro vždy dospívá stálý čtenář na dráhu zločinnou. Uvádí jejich tituly a lituje, že úřady proti prodeji a půjčování takových knih tak málo zakročují. Konečně nabádá, aby místo nemírného podporování dětí, místo nadhumanity zavládla pravá láska k bližnímu.

I „soudní síň“ nám o tom přináší pěknou zprávu. Pod předsednictvím markýze Bacquehema bylo rozhodnuto o odvolání se nakladatelů trafikářské literatury z rozsudku již před 3 roky vydaného. Vídeňské policejní komisařství zapovědělo totiž trafikám prodávati tak zv. „šundliteraturu“ sestávající z krváků, detektivních a oplzlých románů. I byl na tento druh literatury sepsán zvláštní index zapovězených v trafikách knih. Za zvláště ničemný shledán byl „Kürschners Bücherschatz“(!) a spisy pro mládež „Hurrá! Soldatenstreiche aus Krieg und Friede“. Proti tomu ozvaly se nakladatelské — většinou židovské firmy, jejichž zástupce dr. Armin Fischl napsal protest ve jménu tiskové svobody! Než, nejvyšší soud stížnost zamítl.

Zatím u nás se detektivní literatura množí jako jedovaté houby po dešti a nikdo si toho nevšímá. Policie mlčí a prodavači si mnou ruce, že knížky jdou na odbyt u naší mládeže. A jdou!

Tuto stránku dobře vystihl již Lev XIII., když pravil k redaktoru katol. čas. r. 1879 „Když byla dána svoboda dle libosti mezi lid rozhazovati tiskopisy, byli mužové podvrtní neumorně činni, ohromné množství časopisů rozšířili, jichž hlavním určením jest základy práva a pravdy napadati, církev pomlouvati a osočovati a zhoubné bludy v myslích šířiti. Onino velmi dobře prohlédli jakých užitek a výhod k provedení jejich záměrů vydávání denních časopisů poskytuje, které jedem bludu ducha čtenářů nepozorovaně a povlovně kazí a jejich srdce ukájením nízkých chťičů a drážděním smyslnosti hubí. Všechno se jim tak šťastně a zcela dle přání podařilo, že patrně pravdu má, kdo velikou část viny nynějších smutných poměrů a špatnosti připisuje špatnosti tisku“. Podepisujeme!

Mládež, když vidí podobnou literaturu obětuje za ni peníze, čte a snad ani neví, že jest to jed! Možná, že později se účinky dostaví a lidé se ptají naivně, „odkud to, za našich časů nebyla mládež taková!“ Inu, nebyla. protože na ulicích, kam musí jíti nenalokala se tolik jedovatých výparů jako dnes.

Zastavme se u výkladní skříně a stopujme jen pohlednice. Samé výjevy roztoužené, milkování, nestoudný feminismus, ba i celé kolekce spatříme,

kde to nevinně začíná a proti šestému přikázání končí. A na to se dívá mládež, když jde do školy! Tedy i ti nejmenší mají požitek!

Jinde zříme výstavu obrazů, samé sceny milostné, sošky, představující obyčejně ženy v různých úborech, více méně žadných, v nejrůznějších pozicích, obyčejně nestoudných. A tomu se říká — umění. Ano, — umění znemravnělosti.

Mládež, když vyjde ze školy jest již tak vycvičena, že před ničím se nezastydí! Hoši snad ještě navštěvují školu a na ulici si kouří, snad jen „drama“ ale kouří přece. Lidé se nad tím pozastavují, řeknou „to jest mládež“ a jdou dále. Potřebovali bychom američanku Miss Carry Nation, která, když navštívila Londýn, dala záhlavek cigaretu kouřícímu klukovi.

Dospívající mládež shání se — na ulici — pò lásce, třebas si ještě nevydělala na chleba. A kdyby se rodiče proti tomu postavili, jest zle, jak zřejmo z tohoto případu. Známi přistihli patnáctiletou dívčinu při milkování. Bojíce se o ni zdělili to její řádné matce. Dívčina přišla domů, když již bylo zavřeno (u nás se zavírá o 10 hod.). Přivítání nebylo pěkné, poněvadž starostlivá matka si vzala na pomoc rákosku a hleděla vyhnati „lásku“ z neposlušné dcerušky. Všichni se v tom s matkou shodovali, jenom dívčina si to vzala mnoho k srdci. Plakala, nespala a ráno napsala matce psaníčko tohoto znění: „Odhodlala jsem se zemřítí. Nezasloužila jsem si to. Prosila jsem Tě, abys mne neurážela, ale Ty jsi mně nevěřila“. Ráno se dala fotografovati a pak se otráвила!

To jest ze „známosti z ulice“ a dotvrdily to sirky nejspíše!

Mládež horovala vždy pro vlastenectví, národnost a podobné ideje, leč nedala se strhnouti nikdy k sprostotě jako nyní. Dne 20. srpna 1909 za svatoštěpánské slavnosti demonstrovala skupina mladíků v Budapešti, když vojenská hudba zahrála hymnu rakouských národů. Když mladíci poznali, že nepřehluší hudbu Košutovou písní, kterou zpívali, volali hlučně „Abzug“ a „ pryč s rakouskými pacholky.“

Tak se chová nynější mládež na posvátném místě! Což teprve na veřejné ulici? Mírně řečeno, má — ulice — velký podíl a sice „dábľuv podíl“ na vývinu mládeže. Pokud nebude postaráno o mládež, aby úhony nevzala na místech veřejných, hlavně — ulicích — marně budeme horovati o nápravu!

ANT: ZAMAZAL.

K reformě osnovy náboženské na školách obecných a měšťanských.

Když byl před desíti lety zaveden nový katechismus, vydaly některé diecese příslušné osnovy vyučování náboženského. Tak v i naší arcidiecesi olomucké vydán byl spisek: Slovo k zavedení nového katechismu na školách národních a měšťanských. Ve spisku tom uveřejněn také podrobný rozvrh učiva náboženského na 8 školních roků.

Dnes uplynulo již celé desetiletí od té doby. Mnoho, velmi mnoho se za ten čas změnilo. Moderní proudy protináboženské nezůstaly bez vlivu na celou společnost křesťanskou, zvláště pak na školu. Různými falešnými naukami a hesly podrýváán soustavně mrav a cit křesťanského lidu.

Přirozeno, že za takových poměrů úkol katechetův ve škole je mnohem významnější a důležitější, než kdy jindy; Zvláště v městech průmyslových, kde domácí výchova dítek nejen bývá zanedbávána, ale různými otravnými vlivy (špatným příkladem, četbou, alkoholem, atd.) přímo podkopávána a ničena.

Bylo-li dříve — za starých, dobrých časů — zvykem cvičiti u dítek školních ponejvíce pamět, dnes třeba na prvním místě tříbiti rozum, vůli a teprve na konec pamět. Myslím totiž na různé slovné odříkávání vět a článků z učebnic. Dnes třeba rozlišovati důležité od méně důležitějšího, hlavní od vedlejšího. Úkolem katechetovým jest naučiti dítko od nejtělejšího mládí křesťanskému životu, nikoliv pouhé nauce křesťanské. Kdysi stačila otázka: Kdo jest Bůh?, dnes třeba se tázati ve škole: odkud víme, že jest Bůh!

Ne nadarmo se říká: qui bene distinguit, bene docet. Jedině ten, kdo dovede jasně a snadně — bez přílišných přívěsků — hlavní věc podati, ten setká se také s dobrým výsledkem.

Dnešní osnova náboženská, jak zavedena byla před 10 lety, obsahuje mnoho podobných přítěžků, které jsou dětem školním zvláště na nižším stupni na velikou závalu, a katechetovi balvany, přes něž stále klopýtá a nemůže ku předu.

Mnohý katecheta, jenž přesně dle osnovy staré se chce řídit, neví si při nejlepší vůli někdy rady; vidí, že celá námaha jeho miji se zdarem. Neví, komu dávatí vinu. Není divu, že takovéto přesné vyučování dle osnovy stávající učiní jej v brzku nervósním. Tento zjev pozorovati zvláště u mladších kněží, kteří nemajíce dostatečně zkušenosti lpí na liteře osnovy a na různých vypracovaných katechésích.

Dle staré osnovy má znáti žák 2. šk. roku téměř celý malý katechismus! Ve 3. šk. roku dostane již do ruky velkou dějepřavu Šustrovu! Ve 4. roku střední katechismus!! Jak trpce sklamán jest však mnohý katecheta, když vidí, že dítko ve 2. roce sotva několik řádek z knihy přečte . . . Není tedy divu, že mnohý mladý horlivý kněz po různých nezdařených pokusích — dle osnovy stávající obrací se na své starší přátele s úpěnlivou prosbou, aby mu sdělili které části učiva v jednotlivých třídách možno s dobrým prospěchem naučiti.

Po desetileté zkušenosti s novým vydáním katechismu a osnovy náboženské uznaly mnohé ordinariaty za vhodné vydati nové osnovy duchu doby a potřebám žactva přiměřenější. Učinila tak diecese pražská i brněnská.

Potěšitelným zjevem u obou nově vydaných osnov jest, že veliký důraz klade se na dějepřavu, vzor Ježíše Krista, a teprve na druhém místě staví se katechismus. Jistě krok ku předu. Nesouhlasil bych však s ustanovením, že žáci ve 3. šk. roku mají již všichni vedeni býti ke sv. zpovědi a ve 4. šk. roku k sv. přijímání. Ustanovení diecese olomucké, kde svátosti zmírněné přijímají děti v 10. a 11. roce (ve IV. a v V. tř.), zdá se mi rozhodně výhodnější.

Ordinariaty by nejlépe učinily, kdyby osnovy školní daly vypracovati starším zkušeným katechetům, a nikoliv těm, kteří snad před 15 nebo 20 lety ve škole vyučovali, ale dnes už neučí. Tempora mutantur et nos in iis!

O této důležité otázce časové — o nových osnovách — rokovali nedávno katechetové z kraje ostravského. Na několika schůzích přetřásána byla tato otázka z hlediska čistě praktického a časového. Neváhám podati stručný rozvrh učiva náboženského, jak byl na oněch schůzích navržen. Za normu vzata 6třídni škola obecná.

1. třída. Budiž sdělena dětem slohem dětským dějeprava St. a Nov. zákona. Do vánoc: po Nar. Páně. O velikonocích: utrpení a vzkříšení Páně, atd. Z paměti: Otčenáš, Zdravas, Věřím, Anděle Boží. (Při výkladu dějepravy poukázati na vlastnosti Boží.)

2. třída. Dějeprava St. a Nov. zák. Nechť žáci hojně vykládají vlastními slovy. Z paměti: Desatero Boží, Anděl Páně (bez závěrečné modlitby.) Pozn. Netřeba žádati, aby děti měly všechny už malý katechismus.

3. třída. Výklad velké dějepravy Šustrovy (vitatis vitandis), Nejhlavnější předobrazy J. Kr. V měsících letních, na konci roku sděliti příběhy ze života králů a proroků. Z katechismu: O modlitbě, o církvi sv., 7 hl. hříchů, 7 svátostí, 5 částek ke sv. zpovědi (marn. syn.)

4. třída. Do vánoc: Přehled dějepravy až po Vykoupení. Proroctví o J. K. o církvi sv. Po vánocích: O hříchu, 10 Božích přík., 5 círk. přík., příprava k sv. zpovědi. Po sv. zpovědi: o modlitbě, růženec, kříž. cesta, o mši sv. (díly), o křtu sv.

5. třída. Opakování dějepravy, stručně 1. částka, 2. částka. Po vánocích: O zpovědi a odpustcích. O sv. oltáři. Příprava k sv. přijímání. Po sv. přijímání: O dobrých skutcích, o sv. křtu, biřmování a posl. pomazání. Posl. věci člověka.

6. třída. Opakovat dějiny St. a N. zákona. Nejhlavnější články víry. Círk. rok. Mše sv. Svátost svéc. kněžstva, stav manželský. Círk. dějiny vlasti. Patronové naší vlasti.

(1. měšť.) Katechismus (kromě 4. částky) a dějeprava.

(2. měšť.) Obřady církve sv. dle círk. roku. Obřady svátosti (4. částka katechismu.)

(3. měšť.) Círk. dějiny. Opakování katech. i dějepravy.

V rozvrhu tom není podobně udáno, v kterou dobu školního roku jednotlivé části učiva možno probírat. To ponecháno úplně na vůli katechetovi. Jisto jest, že bude přihlížeti k tomu, aby učivo tvořilo vždycky ladný celek. Je lhostejno, probírá-li část o modlitbě při události: Ježíš učí nás modliti se, či mluví-li o prostředcích našeho spasení.

Je také samozřejmo, že na počátku roku opakovati bude katecheta v každé třídě nejhlavnější modlitby, základní pravdy, přípravu k sv. svátostem a pod.

Článkem tímto chtěl jsem dáti alespoň malý popud, aby dle příkladu jiných diecesí také u nás o nové osnově se zavčas přemýšlelo.

Valná hromada

Katolického spolku českého učitelstva konaná na posvátném Velehradě dne 1. srpna 1910.

Ve výborové schůzi, konané 31. července, zahájil za nepřítomnosti předsedy J. M. Kadlčáka jednatel Jiří Mezírka a sdělil, že obdržel telegram od předsedy, že vzdává se předsednictví pro chorobu a přeje si, aby byla volba předsedy provedena. Následkem tohoto telegramu zvolen jednomyslně předsedou zasloužilý činovník spolku p. Jiří Mezírka, dosavadní jednatel a jednatel pak Frant. Adámek, nadučitel v Lešné. Výbor se pak jednomyslně usnáší, aby bývalý předseda J. M. Kadlčák, zakladatel spolku, byl jmenován valnou hromadou doživotním, čestným předsedou. Na to byl program valné hromady schválen.

S pochvalou a díky vzata na vědomí zpráva slečny pokladně, jež sdělila, že splatila na směnku do záložny cyrilomethodějské 1000 K. Účty „Katol. Učitele“ byly vzaty na vědomí a usneseno doporučiti je valné hromadě ku schválení s dodatkem, aby nedoplatky za prvý ročník byly účtovány pro ročník II. Cenným bodem programu výborové schůze bylo usnesení starati se o vydávání dobré četby pro mládež školní i mládež škole odrostlou. Učitelstvo katolické budiž vybidnuto, aby upozorňovalo rodiče, aby tito starali se o četbu pro jejich děti mravně nezávadnou a nedovoľovali dětem odebrati časopisy, ubíjející mravní jejich city. Usneseno též poříditi seznam nezávadných knih pro mládež. Důležité této porady účastnil se vzácný přítel spolku p. professor A. Sauer z Uh. Hradiště.

Volné návrhy došlé pro valnou hromadu usneseno valné hromadě doporučiti ku přijetí. Výbor spolku maje na paměti nepřirozené zdražení všech životních potřeb usnáší se, aby ve valné hromadě bylo usneseno požádati poslance, aby učitelstvu dostalo se úpravy platů, po případě udělení drahotního příplatku, dokud by nebyla provedena definitivní úprava. S povděkem též přijata zpráva slečny Šebíkové o utvoření odbočky spolkové na Brněnsku. Podobné odbočky zřídí se za Jičínsku, Valašsku, Litovelsku, Olomucku a Slovácku. Tím výborová schůze ukončena. K večeru se sjížděli kollegové ku valné hromadě a v zahradě u Heroldů rozvinula se velmi milá, srdečná zábava. Byly to chvíle vskutku vzácné, kde druh druhu tiskl pravice po ročním shledání a hovor promísený srdečným žertem hlaholil stinnou zahradou, kde obec katolického učitelstva v dojemné shodě s kněžstvem trávila příjemný večer před valnou hromadou. Ano, ty schůzky naše na Velehradě jsou tak krásné, upřímné, srdečné — sváteční!

Valná hromada počala dne 1. srpna službami Božími, jež sloužil s asistencí ndp. opat strahovský ve velechrámu velehradském. Po mši svaté ubírali jsme se tentokráte do „slovanského sálu“. Při vstupu do tohoto prostranného sálu vzpomínali jsme mimoděk na minulé valné hromady, jež konaly se ještě roku 1907 v malé místnosti čtenářského spolku „u Heroldů“. Roku 1908 bylo účastníků více, tak že musily se otevřítí dvěře od místnosti vedlejší, důkaz to, že účast při valných hromadách stále stoupá. Roku minulého i letošního počet kollegů vstoupil tou měrou, že místnosti „u Heroldů“ nestačily. Budeme-li pokračovati neohroženě, trváme na tom, že brzy naplníme „slovanský sál“.

Valnou hromadu zahájil nový předseda J. Mezírka křesťanským pozdravem a vítá všechny kollegy, zvláště dorost, vítá i kněze, a to proto, aby se dokumentovala nutnost shody kněžstva s učitelstvem. Vítá zvláště vzácné hosty, kteří přišli mezi nás, aby nás svou přítomností povzbudili ku vytrvalé organizační práci. Těmito hosty byli ndp. opat strahovský M. Zavoral, Dr. Pospíšil, kanovník z Olomouce, děkan Vychodil z Choliny, známý to pracovník za obnovu idey cyrillomethodějské, farář velehradský P. Tomeček, posl. Chlebus z Bilovic, nadučitel Kavka ze Zdětína v Čechách, který zastupoval bratrský katolický spolek učitelský v Čechách. Předseda v řeči zahajovací vzpomíná té chvíli, kdy učitelstvo, kněžstvo společně se sešlo na Velehradě roku 1885 a podalo si ruce ku společnému dílu výchovnému a zároveň společně manifestovalo pro ideu náboženskou a národní. Požehnání této shody pocífovala naše vlast. Kéž by opět brzy došlo ke vzácné této shodě, aby oddechla si naše vlast po vpádu moderních Turků.

Slovo vyžádal si ndp. opat M. Zavoral ze Strahova a v krásné řeči vybízí ku společné práci učitelstva s kněžstvem.

Proslov pana opata bratrsky, kolegiálně pronesený, plný živé účasti a opravdové úcty k poslání učitelskému, vynikající skvostnými, iniciativními myšlenkami, byl přijat s bouřlivým souhlasem. Předseda ujišťuje, že katolické učitelstvo vytrvá. Vytrpěli učitelé katoličtí mnoho a vytrpí ještě. V utrpení síla spolku.

Předseda dále uděluje slovo dp. faráři P. Tomečkovi, jenž vítá katolické učitelstvo na Velehrad.

Pan předseda děkuje p. faráři a ujišťuje ho, že katol. učitelstvo bude vždy rádo chodit na Velehrad u vědomí, že tím prospívati bude sobě i národu. Dále si vyžádal slovo poslanec Chlebus a slibuje jménem klubu poslanců katol. národních podporu snah našich.

Pan předseda děkuje p. poslancovi za upřímná slova a prosí, aby tlumočil klubu ujištění, že katol. učitelstvo je si plně vědomo své povinnosti k vlasti a náboženství a že jest a bude ochotno vždy pracovati na zušlechtění lidu a že očekává za svou práci uznání, ne sliby, jak to činí jiné politické strany, aby si učitelstvo navnadily, ale že dočká se přičiněním katolických poslanců splnění svých spravedlivých požadavků.

K slovu se přihlásil JUC. Vičánek za akademickou ligu a pronáší pozdrav akademické ligy katolické.

K slovu se přihlásil p. Kavka, nadučitel ze Zdětína v Čechách, zástupce katol. spolku učitelského v Čechách, jenž vyřizuje pozdrav od bratří z království a přátel křesťanské výchovy.

Pan předseda děkuje řečníkovi z království a ujišťuje ho, že v době nejbližší bude přikročeno k vzájemné práci obou spolků. Na to přerušuje předseda pozdravy a předčítá telegramy, jež zaslal výboru dosavadní předseda p. J. M. Kadlčák, ředitel, zemský a říšský poslanec. V telegramech přeje pan poslanec valné hromadě zdaru a oznamuje, že pro churavost vzdává se předsednictví. Výbor se usnesl, aby p. J. M. Kadlčák byl jmenován čestným, doživotným předsedou a žádá, aby valná hromada toto usnesení schválila,

což také se jednohlasně stalo. Předseda vzpomíná vděčně velikých zásluh pana poslance Kadlčáka, jichž si vydobyl založením Katolického spolku učitelského a jeho vedením po 11 let.

Dále vzpomíná předseda 80letého výročí narozenin J. Veličenstva a navrhuje odeslání telegramu J. Veličenstvu. Zní: „Moravské katolické učitelstvo shromážděné při valné hromadě na Velehradě dne 1. srpna vzpomíná vděčně 80letého výročí narozenin Jeho Veličenstva vyslovujíc J. V. císaři a králi neuctivější oddanosti a nezlomné věrnosti.“ Na to předčítány došlé pozdravy, jež zaslal Dr. Hruban, poslanec Šamalík, probošt Hendl ze Sv. Kopečka, katecheta Dr. O. Tauber ze Strážnice, katecheta Jašek, t. č. v Sofii v Bulharsku, olomučtí bohoslovci, redaktor „Pozorovatele“ Dolanský, nadučitelé Berg a Jakubíček atd.

Pak podána řed. Jiřím Mezírkou jednatelská zpráva o činnosti spolku katol. učitelstva na Moravě a ve Slezsku za rok 1909/10. Odráží v ní nejdříve útoky pokrokářských schůzí a listů.

Výbor sešel se 4krát v uplynulém roce, by porokoval o nutných záležitostech spolkových. Takovou stavovskou záležitostí bylo usnesení výboru, vyslati tříčlennou deputaci do Brna, která na povolaných místech tlumočiti měla spravedlivý požadavek učitelstva moravského — 35letou dobu služební a 300 až 400 K příplatky výchovní po 15leté době služební. Deputace (sl. Šebíkova, Polanský, Mezírka) uvedena byla panem předsedou a poslancem Kadlčákem ke všem rozhodujícím činitelům a velice blahovlnně přijata byla zvláště u pana hejtmana a místodržitele. Ve příčině 35leté doby služební zaujal klub strany katol. nár. stanovisko zcela správné. Aby lid nehuboval, že opět na učitele více platiti musí, měla se jemu zjednati dříve přiměřená náhrada, kterou mělo býti zrušení školního platu. Však jak víte, byl návrh katol. poslanců poslanci agrárními a pokrokovými zavržen a tím — vinou ovšem strany agrární a pokrokových stran — návrh 35leté doby služební padl.

V mimořádné valné hromadě, konané dne 13. února 1910 v Přerově za přítomnosti p. poslance Valouška provedena změna stanov spolkových a pojednáno o hmotných našich požadavcích způsobem rozvážným, střízlivým bez vyhrožování a žahavek „obvyklých“ u organisovaného učitelstva. Na místě tomto směle můžeme tvrditi, že organizace pokroková svou nerozumnou taktikou nejvíce učitelstvo poškozuj.

Dále vybízí jednatel k podporování „Cyrillo-Methodějské Matici“, by po prázdninách přikročiti mohla ku stavbě moravského katolického paedagogia v Olomouci. Spolek náš má četné přátele i příznivce. I prosím je snažně, by nám nejen i na dále věrnými zůstali, ale i nových přátel a příznivců snažili se nám získati. Na konec vzpomíná také těch, kteří peněžními odkazy spolku svou přízeň na jevo dávali. Všem volám „Zaplať Bůh!“

Na to podána zpráva redaktora „Vychovatelských Listů“, katechety P. Tiraye z Ivančic, v níž si stěžoval, že v nové tiskárně bylo vydávání „Vychovatelských Listů“ velmi znesnadněno, tak že viděl se nucena zakročiti, aby „Vychovatelské Listy“ byly opět tisknuty v Ivančicích. Přítomný redaktor „Slovanských Listů“ p. Fr. Žampach, který je v tiskárně zaměstnán, a jako odborník podává vysvětlení k projeveným steskům. Hlavní vinu nesl

personál sociálně-demokratický, jemuž rozkvět křesťanské knihtiskárny k srdci nepřirostl. Nyní v tiskárně jsou zaměstnáni křesťanští typografi a tu náprava řádná bude provedena.

Katecheta P. Tiray podává také zprávu o knihovně, upozorňuje na ni a žádá, aby knihy, o něž požádá, byly ihned vráceny. Zpráva pokladní slečny Holankové se schvaluje. Příjem vykazuje 2096·94 K, vydání 1228·46 K, plus 867·48 K.

Těž bilance „Vychovatelských Listů“ vykazuje 1242 K jmění vedle obnosu 5450 K, jež spravedliví odběratelé dluží za „Vychov. Listy“.

Zprávu redakční i administrační za „Katol. Učitele“ podal pan Matěj Koutný v níž sděluje, že první ročník končil deficitem 16 K. V II. ročníku rozměr jeho jest značně rozšířen. Zpráva redakční i administrační schválena. Na to usnešeno, aby oba spolkové listy byly tisknuty v naší tiskárně ve Strážnici.

Pozdrav dále přednesl V. Igner, kandidát učitelství z Bubenče u Prahy; slíbujíc, že chovanci prvního katol. paedagogia nesklamou v nadějích, jež na ně skládá katolický lid. Chovanci těší se, že budou moci pracovati k katol. spolku českého učitelstva pro křesťanskou školu.

Pan učitel L. Bartoš z Lipníka měl mluvit o „učebných osnovách“. Poukazuje však na článek svůj ve „Vychov. Listech“, který je totožným s jeho referátem a proto vzdává se slova.

Po té zahájena debata o učebných osnovách, které se účastňuje pan předseda, jenž líčí nedostatky dosavadních osnov a neblahé následky toho při vyučování. K sestavení návrhu na učebnou osnovu volí se 3členná komise, v níž jsou pp. učitelé Praxl, Bartoš a slč. Jiříčkova. Učebné osnovy takto vypracované odešlou se na kompetentní místo.

Následuje přednáška p. K. Volaříka z Mistřína na thema: „Kněz a učitel“, v níž popisuje spolupůsobení kněze a učitele a ku společné práci vybízí. Řečníkovy vývody setkaly se s úplným porozuměním a souhlasem.

Valná hromada schvaluje návrh výboru, aby čestnými členy spolku zvoleni byli vldp. rada Perútka z Uh. Hradiště a poslanci hr. Jar. Thun, P. Valoušek, P. Šrámek a Chlebus.

Pro kroužky krajinských skupin usneseno vypracovati pracovní a spolkový řád. Probrány volné návrhy, v nichž usneseno r. 1911 pořádat vědecký kurs, poslat deputaci na sjezd „Orlů“ (Koutný, Bartoš, Berg, Šebíkova, Běhunkova), podat žádost o udělení drahotního příspěvku.

Pan Gaja, rol. syn ze Zahnašovic za Ústředí Sdružení venkovské omladiny pro Moravu a Slezsko tlumočí pozdrav omladiny a děkuje za všechnu práci, již koná katol. učitelstvo ve prospěch venkovské omladiny.

Slč. M. Šebíková promlouvá k ženskému dorostu, k mládeži a zve do našich řad nadšeným proslovem.

Po přednášce slečny Šebíkové a po proslovu pana učitele Slámy z Prachatic děkuje předseda všem přítomným za vzornou pozornost a pronášá přání, aby valná hromada byla opět dalším krokem ku spolkovému rozmachu.

Nadučitel M. Koutný děkuje na konec p. předsedovi jménem všech shromážděných za vzorné řízení a vedení valné hromady a prosí nového předsedu, aby věnoval spolku tutéž péči, jak to činil zakladatel spolku pan J. M. Kadlčák a aby v jeho šlépějích a intencích pokračoval a přivedl spolek na tu výši, na které si přeje jej mítí veškeren katolický lid. Panu předsedovi pak provolává se hlučně „sláva“!

Po valné hromadě súčastnili jsme se společného oběda, po němž kollegové a kolegyně rozjížděli se do svých domovů s novým nadšením. Někteří pak navštívili Buchlov, jiní opět odjeli shlédnouti Luhačovice. Mnozí kollegové ještě zůstali na Velehradě na odpoledne a příští den, kdy konala se schůze akademiků a bohoslovců, při níž s velkým úspěchem mluvil neunavný kollega L. Bartoš na thema: Kněz a učitel. — Co zvláště každého dojmalo, bylo dojemné, vzájemné loučení se kolegů, kde druh druhu pobízel ku vytrvalosti a horlivosti. Několik nových kolegů při odchodu prohlásilo, že jsou unešeni průběhem valné hromady a velehradskými slavnostmi a pravili, že toho srdečně litují, že již před 10 lety nešli na Velehrad. Poslední valná hromada bude mezníkem nové účinnější práce spolkové. Projednala nejpalcivější otázky týkající se hmotné úpravy, výběru dobré četby pro mládež a zabývala se též otázkou učebních osnov. Provedení této práce usnadní právě krajinské skupiny, jež hned po prázdninách se budou zřizovati ve všech krajích Moravy. Spolek čítá již takové množství lidí vzácných, pracovníků osvědčených a horlivých, že skutečně pohlížíme s největšími nadějemi do budoucnosti, jež bude naše. Ať tedy obec katolických učitelů roste a zkvétá, čemuž voláme křesťanským pozdravem: Zdař Bůh.

ZPRÁVY.

Potvrzený zákon. Sněm markrabství moravského schválené osnově zákona, kterou mění se § 12. a 14. zákona ze dne 24. ledna 1870 z. z. č. 17, upravující zřizování, vydržování a návštěvu veřejných obecných škol, udělena byla sankce.

Paedagogická akademie. Uznává se všeobecně, že na universitách péče o paedagogiku není taková, jak vyžaduje důležitost vědy této. — V Německu prohlašuje to nyní ústředna paedagogická říšského učitelského spolku bez okolků a volá po zřízení paedagogické akademie, v níž by theorie i praxe veškerého vychovatelství a vyučovatelského byla dokonaleji a úplněji pěstována. Jen v takovém ústavě bylo by lze odborně vědecky připravovati k učitelství zvláště těch, kterým universita dosud je uzavřena.

Při tom se žádá, aby při výběru vyučujících osob a ve svobodě vyučovací byla takováto akademie postavena na roveň universitě i aby veškeré její zařízení bylo takové, aby se mohla vyvinouti v opravdovou vysokou školu theoretické i praktické paedagogiky.

Je jisto, že na universitách není dosud opatřena věda paedagogická takovým studijním plánem, který by vyhovoval. Tam zejména paedagogická praxe jest zanedbávána, a péče o vzdělání paedagogické jest příliš jednostranná. Bylo by třeba zabrati v universitní studium paedagogické i řadu pomocných věd a zavést i zvláštní paedagogické odbory studijní vzhledem k různé organisaci škol a jejich potřebám, aby všechny druhy škol byly v paedagogické přípravě respektovány. Dosud se tam hledí převážně jen k potřebám paedagogiky středoškolské.

Ostatně takové paedagogické akademie sloužily by i přípravě učitelů universitních, aby se z nich mohl na universitě utvořit sbor nejlepších učitelů.

Vidno, že plán, který navrhlo a hájilo učitelstvo české, ujímá se také jinde. A všechno nasvědčuje tomu, že řešení otázky pravidelnějšího a plnějšího vývoje vědy paedagogické i otázky lepšího vzdělání učitelstva jest nejspíše možno cestou paedagogických akademií, jež byly by průchodnou branou k učitelství kteréhokoli stupně a kterékoli kategorie.

—m— **Herderova: Obrázková bible** vyjde, jak oznamují mnichovské: *Katechetische Blätter* v nové úpravě, s novými obrazy, které by

1. přiléhaly k ději vypravovanému,
2. děj kladly do popředí
3. výklad celý shrnovaly
4. věrně, ale ne křiklavě realisticky podávaly
5. jenom nejlepšími produkty uměleckými byly.

—m— **Konkurs na paedagogické práce** vypisují v Německu pro r. 1910 tyto spolky:

1. Sdružení pro státoobčanskou výchovu: *a)* Má se vyložit, které možnosti a dráhy vykazují jednotlivé z různých školních organisací (gymnasium, reálka, učit. semináře, pokračovací školy, nar. školy atd.) v oboru nynějších svých organisací pro státoobčanskou výchovu. *b)* Praktické příklady, státoobčanské poučení o jednotlivých, důležitých oborech a otázkách veřejného života pro mládež dospívající a pro každého, kdo by se o ně zajímal, podrobně na základě vzdělání, jaké skýtá vysoké školství aneb na základě vzdělání ze školy národní.

2. Nakladatelství Teübnerovo v Lipsku: Úprava školy pracovní. Přesné formulování konečného cíle práce ve škole nár., princip tvořivého učení se s hledem ku končenému cíli a jeho možnost uskutečnění na všech stupních školy národní (1000 M pro objem 6 archů.)

3. Vydavatel čas. „Pharus“ na pojednání o „nových vychov. plánech“. Tyto mají se odůvodnití neb zamítnoutí (100 M za tiskový arch.)

Maďarský ministr Székely poukázal nedávno ve své řeči na nebezpečí, které hrozí zemi vystěhovalectvím, souchotinami a negramotností obyvatelstva, jež dosahuje až 39 procent. Pravil doslovně: „Statisíce školou povinných dětí postrádá vyučování: jeden jediný učitel vyučuje často najednou v jedné místnosti 5 až 6 tříd a má od 80 do 300 žáků. Jak se můžeme nadít, že s takto vychovaným národem bude nám možno obstát ve velké soutěži národů, když jinde negramotných jest pouze 1 až 2 procenta.“

Tělesná výchova středoškolské mládeže. Na základě ankety letos v lednu pořádané o tělesné výchově školní mládeže vydal nyní ministr vyučování hr. Stürgkh výnos, v němž se ukazuje na nutnost vydatnějšího pěstování tělesné výchovy mládeže na středních školách a ve kterém se činí v tom směru opatření. Mezi jiným doporučuje se ústavům aby pěstovaly anketou doporučované hry a sporty, zejména také veslování a cvičení ve střelbě. Velká váha klade se na to, aby nepříznivým počasím nebo zimou nenastala přestávka v této činnosti mládeže. Dále se nařizuje, aby dvě odpoledne v týdnu vůbec se nevyučovalo a aby část domácích prací byla odbyta ve škole. Ministr na konec projevuje ochotu podporovati pěstování tělesné výchovy také hmotně.

Škola žen v Prusku. Pruské ministerstvo vyučování zřídilo minulého roku nový typ škol dívčích, tak zvanou „školu žen“. Mohou ji navštěvovati dívky, které po ukončení studií středoškolských nevstupují na universitu, ani nevěnují se nějakému samostatnému zaměstnání. Cílem této školy je: 1. rozšíření a prohloubení vzdělání již dříve nabytého; 2. seznámení s povinnostmi matky a hospodyně; 3. připravení k činnosti v životě společenském. Vyučovací předměty jsou: pedagogika, zásady vyučování v dětských zahrádkách, domácí hospodářství, hygiena, ošetřování dětí, polní hospodářství, sociologie, jazyk německý a některé cizí, historie, zeměpis, nauky přírodovědné, dějiny umění, tělocvik, kreslení, malování a hudba. Povinnými předměty jsou jen pedagogika a vyučování v dětských zahrádkách spojené s praktickými cvičeními. Z ostatních předmětů možno si vybrati jednotlivé, ale tak že nesmí počet týdenních hodin býti větší než 30. Dle toho snaží se „škola žen“ netoliko theoreticky, nýbrž i prakticky seznámit starší mládež ženskou s otázkami pedagogickými a společenskými, jimiž nutně mělo by býti vzdělání žen doplněno. Proto zřízení „škol žen“ bylo celkem příznivě přijato. Námitky, jež proti nim se vyskytly, týkaly se některých jednotlivostí, ne však celku, jež zajisté je zařízením velmi vhodným a potřebným. („Museum“, roč. XXV., st. 489. a 490.)

Listárna redakce.

Dnešní číslo je pouze o 2 arších. Budoucí 9. číslo bude obsahovati 3. archy.

Pánům přispívatelům sdělujeme, že možno se hlásiti o honoráře kdykoliv v redakci nebo administraci.

„Vychovatelské Listy“

:: vycházejí 20. každého měsíce, vyjma měsíce srpna a září. ::

Roční předplatné 6 K zasílá se administraci do Ivančic. — Redakci vede Karel Tiray, katecheta v Ivančicích. — Týž přijímá všechny literární příspěvky. Za redakci a vydávání zodpovídá Robert Veselý ve Strážnici. — Administraci vede Fr. Zajíc, učitel ústavu hluchoněmých v Ivančicích. Expedici obstarává knihtiskárna R o b. Veselého ve Strážnici. Tamtéž se přijímají reklamace.

Všecky příspěvky se honorují.